

**ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ "НАЦИОНАЛНИ ПАРК ТАРА"
БАЈИНА БАШТА**

НАЦИОНАЛНИ ПАРК ТАРА

**ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ
ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ
У НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ТАРА
ЗА 2019. ГОДИНУ**

2020. година

У складу са одредбама Закона о националним парковима („Службени гласник Републике Србије“ број 84/2015 и 95/2018 – др.закон) члан 18, урађен је Извештај о стању природних вредности и радом створених вредности у Националном парку Тара за 2019.годину и доставља се Министарству заштите животне средине и Заводу за заштиту природе Србије.

Министарство заштите животне средине, Извештај о стању природних вредности и радом створених вредности са Мишљењем, доставља Влади Републике Србије.

С А Д Р Ж А Ј

1. ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ НА ПЛАНИРАЊУ, ЗАШТИТИ И РАЗВОЈУ ПОДРУЧЈА-----	3
1.1. Израда планских аката	
1.2. Активности на планирању и градњи објеката	
1.3. Озакоњење објеката	
2. ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И РАДОМ СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ-----	6
2.1 .Активности на заштити и одржавању природних и радом створених вредности	
2.2. Активности на праћењу и унапређењу стања природних вредности	
2.3. Активности на одржавању и унапређењу стања створених вредности	
3. ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА-----	22
4. ПРЕГЛЕД НАУЧНО-ИСТАЖИВАЧКИХ, ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ-----	24
5. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ПОДРУЧЈА И САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ КОРИСНИЦИМА-----	26
6. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ И ДЕЛАТНОСТИ КОЈЕ СУ У СУПРОТНОСТИ СА АКТОМ О ЗАШТИТИ-----	32
7. ПРЕГЛЕД НЕПОКРЕТНОСТИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА УПРАВЉАЊЕ НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ-----	33
8. ЕВИДЕНЦИЈА О СТАЊУ БИЉНИХ И ЖИВОТИЊСКИХ ВРСТА, КАО И ДРУГИХ ВРЕДНОСТИ -----	34
8.1. Биљне врсте	
8.2. Вегетација	
8.3. Животињске врсте	
9. ЕВИДЕНЦИЈА О КРЕТАЊУ И АКТИВНОСТИМА ПОСЕТИЛАЦА И ДРУГИХ КОРИСНИКА-----	46
10. ПОДАЦИ О НАПЛАТИ И КОРИШЋЕЊУ НАКНАДЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА-----	48

1. ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ НА ПЛАНИРАЊУ, ЗАШТИТИ И РАЗВОЈУ ПОДРУЧЈА

1.1. Израда планских аката

Законом о националним парковима („Службени гласник Републике Србије“ број 84/2015 и 95/2018 – др. закон) површина заштићеног подручја – Националног парка Тара, повећана је за подручје Заовина, тако да је укупна површина парка 24.991,82ха. У складу са законским обавезама, урађен је нови План управљања Националним парком Тара за период 2018-2027.године. Прибављени су Услови заштите природе и Мишљење о усаглашености плана са издатим условима од Завода за заштиту природе Србије, као и Водни услови од стране Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде – Републичка дирекција за воде. План је у процедури добијања сагласности од надлежних министарстава и Владе. Обзиром да је план још увек у процедури усвајања, по примедбама Министарства заштите животне средине, план је коригован на временски оквир 2019-2028.година.

Такође, за потребе израде Програма управљања Националним парком Тара за 2019.годину, прибављени су Услови заштите природе од Завода за заштиту природе Србије и у планираним роковима донешени су Програм управљања Националним парком Тара за 2019.годину (сагласност број 353-02-02623/2018-04 од 22.01.2019.године) и Програм пословања Јавног предузећа “Национални парк Тара“ за 2019.годину (број 023-1295/2019 од 14.02.2019.године) и друга акта неопходна за функционисање предузећа.

Завршена је израда Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Тара и план је усвојен од стране Владе Републике Србије у фебруару 2020.године. План се израђује као заједничка активност Општинске управе Бајина Башта, ЈП “Национални парк Тара“ и Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Финансијска средства у потпуности су обезбеђена из Буџета Републике Србије, преко Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, обрађивач плана је Југословенски институт за урбанизам и становање-ЈУГИНУС-Београд.

1.2. Активности на планирању и градњи објеката

Планирање и изградња објеката и уређење простора у Националном парку Тара, вршено је у складу са условима за уређење простора туристичких зона, на основу Плана генералне регулације подручја Рачанска Шљивовица, Калуђерске Баре, Соколина и Ослуша.

За туристичке зоне и просторне целине за које нису донети урбанистички планови, планирање и изградња вршено је искључиво уз предходно прибављене услове заштите природе, издате од стране Завода за заштиту природе Србије.

По захтеву инвеститора издато је укупно 41 мишљење у вези градње и постављања објеката на простору парка:

1. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр. 1008/4 КО Перућац, власника Новаковић Бранислава из Перућца,
2. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта на катастарској парцели бр. 65/4 КО Коњска Река, власника Томаније Филиповић, ул. Рајка Тадића бр.22, из Бајине Баште,

3. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног породичног стамбеног објекта на катастарској парцели бр.1580/57 КО Бесеровина, власника Милана Угљешина из Панчева,
4. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.2905/1 КО Заовине, власник Радован Марић из Дебељаче-Ковачица, ул. Максима Горког бр.56,
5. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.2905/5 КО Заовине, власника Саше Перића из Панчева, ул. Краљевића Марка бр.27,
6. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.2551/6 КО Заовине, власника Јонике Баба, ул. Гаврила Принципа бр.50, из Сремске Каменице,
7. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.1006/16 КО Коњска Река, власника Марко Павличек, Булевар Зорана Ђинђића бр.185, 11070 Нови Београд,
8. Мишљење на озакоњење незаконито изграђеног стамбеног - викенд објекта бр.2 на кат. парцели бр.1008/4 КО Перућац, власник Милош Ђорђевић из Бајине Баште, ул. Миленка Тришића бр.17/1,
9. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.1 на кат. парцели бр.635/2 КО Коњска Река, власник Јован Милекић из Београда, ул.Виноградски венац бр.34,
10. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.1284/16 КО Заовине, сувласника- Игор Миловановић, Мали Црљени бб и Дејан Миловановић, ул. Орашачка бр.29/А, Лазаревац,
11. Мишљење за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.2905/5 КО Заовине, власник Саша Перић из Панчева, ул. Краљевића Марка бр.27,
12. Мишљење за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног- викенд објекта на кат. парцели бр.2905/1 КО Заовине, власник Радован Марић из Дебељаче-Ковачица, ул. Максима Горког бр.56,
13. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.1 на кат. парцели бр.1006/16 КО Коњска Река, власник Марко Павличек, Булевар Зорана Ђинђића бр. 11070 Нови Београд,
14. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.837/2 КО Коњска Река, власник Гвозден Ераковић из Смедерева, ул.Јована Крајишника бр.12,
15. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног објекта- викенд куће бр.1 на катастарској парцели бр.1008/6 КО Перућац, власника Новаковић Горана из Перућца,
16. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.1079/33 КО Коњска Река, власник Стеван Пејић из Добановаца, ул.Партизанска бр. 17,
17. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног - викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.1580/54 КО Бесеровина, Секулић, власник Предраг Шушић из Зрењанина, Булевар Вељка Влаховића 37/1,
18. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног -

- викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.1580/56 КО Бесеровина, Секулић, власник Миле Ковачевић, ул. Новосадска бр. 027/1/40, Инђија,
19. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног - викенд објекта на катастарској парцели бр.5229/5 КО Заовине, Милошевац, власник Дејан Милановић из Прибоја ул. Рифата Бурџевића бр.16,
20. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног - викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.5229/6 КО Заовине, Милошевац, власник Гордан Тасић из Ужица, ул. Јоже Јехличког 8,
21. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног - викенд објекта бр.1 на кат. парцели бр.5229/10 КО Заовине, Милошевац, власник Љубиша Љубисављевић из Београда, ул. Породице Трајковић бр.11,
22. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.1580/52 КО Бесеровина, и стамбених викенд објеката бр.1 и бр.2 на кп.1580/53 КО Бесеровина, власник Данка Веселинов из Зрењанина, ул. Нушићева 6/4,
23. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног породичног стамбеног објекта бр.1 на катастарској парцели бр.3200 КО Растипште, власник Митар Кремић из Сремске Митровица, ул. Бранка Радичевића бр.21/8,
24. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта бр.1 на катастарској парцели бр.1120/2 КО Зауглине, власник Јевтић Милојка из Раче, Бајина Башта,
25. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.472/5 КО Коњска Река, власник Бранислав Марковић из Крагујевца, ул.Светоандрејске скупштине 5,
26. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.1079/27 КО Коњска Река, власник Живадин Павловић из Љубовије, Врхпоље,
27. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.472/3 КО Коњска Река, власник Драган Топаловић из Крагујевца, ул. Војводе Мишића бр.21,
28. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.1 на катастарској парцели бр.1006/15 КО Коњска Река, власник Перо Милачић из Београда, ул. Никшићка бр.6, Вождовац,
29. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног породичног стамбеног објекта бр.1 на катастарској парцели бр.3122/13 КО Заовине, власник Миле Филиповић из Београда, Ресник, ул. Пашанац 31,
30. Захтев за мишљење за израду пројектне документације за изградњу туристичко-рекреативног комплекса на Ослуши на катастарским парцелама бр. 1207, 1223/3, 1224/2, 1226, 1227/1 и 1227/2 све у КО Бесеровина, инвеститор Владимир Поповић, Браће Јерковић 151/5/21, Београд,
31. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта на кат. парцели бр.437/4 КО Заовине, власник Петровић Олга из Бајине Баште, Заовине бр.27,
32. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног објекта – викенд куће на катастарској парцели бр.1009/7 КО Перућац, власник Милева Јовановић из Бајине Баште, ул. Светосавска 67,
33. Мишљење на захтев за сагласност за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног објекта бр.1 на катастарској парцели бр.797 КО Бесеровина, власник Југовић Крста из Бесеровине, Бајина Башта,
34. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта

- бр.1 на катастарској парцели бр.1752/1 КО Заовине, власник Марија Јаковљевић из Панчева, ул. Мите Топаловића бр.5,
35. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.1611/25 КО Заовине, власник Драган Цвијовић из Ужица, ул. Омладинска бр.34,
36. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.1611/25 КО Заовине, власник Звонко Обрадовић из Бајине Баште, ул. 12. септембра бр.16,
37. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.1751/1 КО Заовине, власник Александра Ћурчин из Панчева, ул. Николе Тесле бр.3,
38. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.5850 КО Заовине, власник Јагош Ђурић из Ужица, ул. Карађорђева бр.40,
39. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта бр.2 на катастарској парцели бр.2108 КО Коњска Река, власник Драгица Остојић из Београда, Земун, ул.Исидора Стојановића бр.6,
40. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног стамбеног-викенд објекта на катастарској парцели бр.1086/4 КО Заовине, власник Милица Ковачевић из Бајине Баште, ул. Слободана Пенезића бр.28,
41. Мишљење на захтев за озакоњење незаконито изграђеног породично-стамбеног објекта бр.1 на катастарској парцели бр.1287/15 КО Бесеровина, власник Петровић Миленко, Луг, Бајина Башта.

1.3. Озакоњење објеката

Настављена је активност на озакоњењу сопствених објеката, изграђених у ранијим периодима, геодетски снимци за једанаест објеката (пет објеката на Предовом Крсту, два објекта на Омару, један објекат на Батури, један објекат у Шљивовици, један објекат на Калуђерским Барама и један објекат на Митровцу), достављени су Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Урађени су извештаји о затеченом стању за све објекте који су предмет озакоњења. Достављени и геодетски снимци у електронској форми и потврда о плаћеном порезу на наведене објекте.

Укњижене су грађевинске дозволе за Центар за посетиоце на Митровцу и Управну зграду-лугарницу Митровац.

2. ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

2.1. Активности на заштити и одржавању природних и радом створених вредности

Активности на чувању и заштити подручја, односиле су се на редовну контролу активности у парку у складу са Правилником о унутрашњем реду, контролу промета дрвних сортимената, контролу изношења смећа са простора парка, попису објеката за примену накнада, контролу градње путева, коришћења камена, контроли снимања филмова, контроли одржавања спортских и туристичких манифестација, фотосафарија. Такође, чувари су били ангажовани и у реализацији едукативног Кампа младих ренџера, на мониторингу станишта и орнитофауне, у посматрању медведа, у презентацији и промоцији подручја.

У чувању подручја Националног парка, организована је и противпожарна заштита, обука запослених и провера знања у противпожарној заштити, провера противпожарних апарата, као и редовна дежурства на терену у летњем периоду. Према Решењу о образовању стручног тима за израду „Процене угрожености од елементарних непогода и других несрећа“ и „Планова заштите и спасавања у ванредним ситуацијама“ прикупљањи су подаци и информације, сагледавано постојеће стања са аспекта ризика и процена угрожености подручја Националног парка Тара и сачињен је потребни план. Извршено је периодична контрола исправности противпожарних апарата и хидрантске мреже (мапирано укупно око 30 хидраната) од стране овлашћене организације која издаје сертификат о исправности. Контрола је вршена у месецу априлу и октобру 2019. године.

У складу са спровођењем Плана заштите од пожара ЈП "Национални парк Тара", као и законске обавезе, члан 53 став 6. и чланом 54. Закона о заштити од пожара ("Службени гласник" 111/2009 и 20/2015) која обавезује ЈП „Национални парк Тара“, да најмање једном у три године, изврше обуку и проверу знања запослених из области заштите од пожара, извршена је обука запослених по радним јединицама. И поред апела упућеног локалном становништву, било је неколико приземних пожара у приватним шумама.

Било је у више случајева губљења страних туриста на простору Националног парка и успешно су решени, осим на жалост у једном случају, где је трагично изгубљена турискиња из Кине.

Служба чувара била је активна на утврђивању стања објеката на терену за примену одлуке о накнадама. На основу члана Закона о накнадама за коришћење јавних добара („Службени гласник РС“ број 95/2018) и Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ 36/2009, 88/2010, 91/2010-испр, 14/2016 и 95/2018 -други закон), донета је Одлука о накнадама за коришћење заштићеног подручја Националног парка Тара.

По основу накнаде за коришћење простора НП Тара, у извештајном периоду, остварен је приход од 40.027.816,84 динара.

Поред чуварске службе, чување, одржавање и управљање заштићеним добром, вршиле су и друге службе Предузећа у складу са својим овлашћењима. У складу са планираним роковима донешени су Програм управљања подручја, Програм пословања Предузећа и друга акта неопходна за функционисање предузећа.

Активност на одржавању подручја односила се на чување и обнављање утврђених граница заштићеног подручја, њихово обнављање на терену, обнављање информативних табли за локалитете у I степену заштите, решавање имовинских односа, управљање отпадом и рад других служби на управљању подручјем.

У циљу свеобухватније заштите оморике као заштићене врсте и природне реткости Националног парка Тара и Републике Србије, у резервату природе „Змајевачки поток“, био је планиран је откуп преостале три приватне парцеле, укупне површине од 6,1462 ха. Откупом наведене површине, локалитет под I степеном заштите, „Змајевачки поток“, био би целом својом површином у државном власништву.

Наведена активност није извршена, није завршена процедура око добијања сагласности на откуп парцела и нису добијена средства субвенција за наведену активност.

У циљу бољег управљања заштићеним подручјем и газдовањем природним ресурсима- шумама, био је планиран откуп шумских парцела који представљају енклаве или полуенклаве у шумским комплексима. Одлука о откупу донета је за површину од 9,2726 ха за пет катастарских парцела под шумама. Наведена активност није спроведена, јер није завршена процедура око добијања сагласности на откуп парцела.

Са простора националног парка, редовно је прикупљан и одношен комунални отпад од стране општинског Јавно комуналног предузећа „12 септембар“-Бајина Башта и за део извршених услуга, трошкове је сносио управљач.

Такође, кроз организоване акције радници Националног парка Тара и локална удружења и организације, вршили су чишћење дивљих депонија и уклањање отпада са излетишта, видиковаца, обале језера и самог језера Перућац.

2.2. Активности на праћењу и унапређењу стања природних и радом створених вредности

2.2.1. Праћење стања природних вредности

Праћење стања природних вредности одвијало се кроз праћење заштићених вредности, ретких и уgroжених врста и њихових станишта.

а) Мониторинг оморице

Приоритетна врста за мониторинг је строго заштићене врста, Панчићева оморица и њена станишта, мониторинг се вршио према већ установљеној процедури, који подразумева: обилазак свих станишта оморице, увид у поцесе сушења и обнављања, на четири огледна поља (Црвене Стене , Љути брег, Било , Црвени поток).

У складу са постављеним критеријумима вршено је праћење стања по параметрима који су уношени у базу података: пречник, висина, статус стабла, степен дефолијације – одређује се на основу табеле "Класе дефолијације према UN/ECE I EU класификацији". Деколоризација – одређује се, такође, из табеле преузете из поменуте публикације, табела "Класе деколоризације према UN/ECE I EU класификацији", такође се уносе и величина крошње, плодоношење, сушење, оштећења, болести и друга запажања.

Популација оморице, што се тиче обнављања, највише је угрожена у резервату природе у Црвеном потоку где нема обнављања, па је извршен стручни надзор Завода за заштиту природе и предложене мере заштите. У току је спровођење активних мера на обнови оморице на тресетишту Црвени поток.

б) Мониторинг флоре

У оквиру активности мониторинга флоре, током 2019. године, картирано је 37 таксона васкуларне флоре (угрожене, ретке, заштићене) ранга врсте и подврсте, од чега 25 њих припада породици орхидеја. Налаз сваке врсте је геореференциран, одређене су и основне карактеристике локалитета на коме је врста констатована. Будући да се ради о ретким, угроженим или заштићеним врстама, утврђена је бројност њихових популација, степен очуваности станишта, као и актуелни или потенцијални фактори угрожавања.

Попуњено је укупно 136 формулара са свим неопходним подацима везаним за врсту. Осим података који су унети у формуларе, направљени су и фото снимци врсте (тотал и детаљ) и станишта на коме се она налази. Део истраживања се односио на праћење бриофита – тресетница (*Sphagnum* spp.) у резервату Црвени поток (НП Тара), чије је стање праћено током јула 2019. године.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара, активност је извођења у сарадњи са Биолошким факултетом – Београд.

в) Мониторинг и заштита Српске режухе - *Cardamine serbica* Pancic

Посебна активност у оквиру праћења стања флоре је и активност на заштити и унапређењу ендемичне и реликтне врсте српска режуха *Cardamine serbica* Pancic. Станиште

српске режухе у Перућцу, заправо, представља завршни део мањег сипара у зарастању, као последица природне сукцесије која је на овом локалитету у току.

У току извештајне године, извршена је анализа врста које се јављају у заједници са *C. serbica*. Уочљиво је да на овом микролокалитету није јасно дефинисан неки одређени тип станишта, очекивано са вегетацијом типа *Corydalion ochroleucae*, већ је сипар у зарастању са различитим представницима флоре приспелих из околних типова станишта, који се уназад пар година смењују својим саставом и заступљенишћу. Врсте које се на овом станишту јављају су: *Corydalis ochroleuca*, *Eupatorium cannabinum*, *Petasites* sp., *Geranium robertianum*, *Mycelis muralis*, *Sesleria angustifolia*, *Rubus idaeus*, *Valeriana montana*, *Veronica urticifolia*, *Fragaria* sp., *Aquilegia nikolicii*, *Melica* cf. *nutans*, *Heliosperma pusillum* ssp. *monachorum*, *Aruncus vulgaris*, *Cotinus coggygia*, *Gymnocarpium* sp. и др., као и младе јединке дрвенастих врста *Tilia* sp., *Picea abies*.

У јуну месецу када је извршено прво теренско истраживање у 2019. години, број регистрованих индивидуа био је мало већи у односу на прошлу годину, 25 у односу на прошлогодишњих 20 индивидуа. Од тога, само 7 индивидуа је било у цвету, док су остало чиниле сасвим младе јединке. Све индивидуе које су у јуну биле у цвету су, заправо, биле прошлогодишње индивидуе, осим једне, која је била овогодишња и издвојена од остатка популације. Наиме, она се налазила испод пута, поред самог језера, на отворенијем и осунчанијем месту, тако да је била знатно већа, разгранатија и са већим бројем цветова од јединки изнад пута. Укупан број индивидуа у цвету током читаве сезоне није био виши од 10, али су биљке биле у цвету током целог вегетационог периода, од јуна до октобра, а не само у мају као што се наводи у опису врсте (Панчић, 1884; Јовановић-Дуњић, 1972; Kučera et al., 2010).

Осим тога, маркирање указује да врста није једногодишња, како се наводи у литератури, већ код појединих јединки двогодишња. Теренско истраживање у наредним година треба да укажу на право трајање индивидуа српске режухе на овом локалитету.

Како би се смањио ефекат интерспесијске конкуренције, простор око постојећих индивидуа је очишћен, нарочито од врста које нису типичне за заједнице са *C. serbica*. У августу су се појавиле и прве нове индивидуе (5-10) изнад самог пута, лево од табле коју је поставио НП „Тара“, које су до октобра достигле знатну величину, а једна је и цветала. С обзиром на позитиван ефекат чишћења локације на појаву нових индивидуа српске режухе, са овом праксом је настављено приликом сваког теренског истраживања, а последњи пут у октобру.

Теренско истраживање су по први пут ове године обухватила и посматрање инсеката и паукова који посећују цветове врсте *C. serbica*. Уочено је да инсекти слабо посећују цветове српске режухе, што вероватно оставља знатне последице на успешност опрашивања и генетичку варијабилност популације.

И ове године извршено је екстензивно истраживање и других потенцијалних локалитета на потезу од Перућца до средишњих делова кањона Дрвенте, а који су теже приступачни због већег нагиба терена. Међутим, нове субпопулације нису пронађене.

Како би се стекао прави утисак о квалитету станишта врсте *C. serbica* код Перућца, ове године у августу су извршена и прва теренско истраживања на стаништима ове врсте у Босни и Херцеговини (кањон Сутјеске) и Црној Гори (Маглић – кањон Пиве и Дурмитор – Сушичко језеро).

Први утисак је да се станиште у оквиру НП „Тара“ битно разликује. Док у Црној Гори и БиХ ова врста живи на отвореним сипарима веома оскудне вегетације и са врло мало присутног земљишта, у НП „Тара“ српска режуха живи на сипару који је у знатној мери „везан“ и карактерише се обрастањем бујнијом вегетацијом, као и значајном количином земљишта. Јединке у Црној Гори и Босни и Херцеговини су робусније, веома разгранате, са

великим бројем цветова и плодова. Продукција семена је знатно већа, а незаметнутих плодова готово да нема.

Како би се започело *ex situ* гајење биљака узорци су сакупљени на два начина. С једне стране сакупљене су живе биљке које би требало да цветају и плодоносе у оквиру Института за ботанику и Ботаничке баште „Јевремовац“. У ту сврху сакупљено је четири младе индивидуе у Црној Гори и пет у НП „Тара“.

С друге стране, на свим локалитетима сакупљена су семена, највише у Црној Гори где је и популација највећа, а најмање у НП „Тара“, где је популација најмања и где би сакупљање већег броја семена могло да угрози опстанак популације. Семена су дозрела у Институту за ботанику Биолошког факултета Универзитета у Београду и сада се налазе на ниској температури како би прошла кроз процес вернализације. Након тога, биће испитана клијавост семена и извршиће се њихово засејавање ради успостављања *ex situ* колекције у Ботаничкој башти „Јевремовац“.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара.

г). Мониторинг лековитих биљака

У току 2019. године, урађена је идентификација лековитих биљака, на подручју Националног парка Тара у оквиру различитих локалитета на подручју газдинских јединица.

ГЈ "Заовине" :

Налазиште "Гавран" 1325 m н.-идентификовано је 53 лековите биљне врсте,
Налазиште "Бијела вода"-36 врста,
Налазиште "Заовине"-61 врста,
Налазиште: Пасак изнад Трифковића1. *Peonija officinalis* L. subsp. *Officinalis*,
Налазиште "Црвене стене" на 1250 m н.в.-21 врста,
Налазиште "Склопови"- 4 врсте,
Налазиште "Тетребица"-15 врста,
Налазиште "Дукићи"-14 врста,
Налазиште "Равна стена"- 42 врсте,
Налазиште "Долина Рзава"- 18 врста,
Налазиште "Врело"-16 врста,
Налазиште "Граденичко брдо-пожариште-25 врста.

ГЈ "Звезда":

Налазиште "Божурно"-38 врста,
Налазиште "Главица"-25 врста,
Налазиште "Растиште"-Деспотов камен-11 врста.

ГЈ "Црни Врх":

Налазиште "Предов Крст"-21 врста,
Налазиште "Оманско врело"-15 врста,
Налазиште "Галине"-15 врста,
Налазиште "Чемериште" -19 врста,
Налазиште "Љути брег"-21,
Налазиште "Дикава" на 1330 m н.в.-19 врста.

ГЈ“Тара“:

Налазиште "Митровац"-50 врста,
Налазиште "Црвени поток"-38 врста,
Налазиште "Бањска стена"-17 врста,
Налазиште "Ослуша"-38 врста,
Налазиште "Шљивовица"-14 врста,

ГЈ”Калуђерске Баре”:

Налазиште "Калуђерске баре"-24 врсте.

Активност инвентаризације лековитих биљака спроведена је у сарадњи са професором ботанике са Шумарског факултета Београд и суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 200.000,00 динара. Детерминација биљака обављена је према литературним изворима: Гајић и сар. (1992); Philips (1980); Којић и Вилотић (2006); Вилотић (2018).

д). Мониторинг станишта

На подручју парка спроведно је постављање и идентификација оквира за праћење типова станишта из категорије отворених типова станишта : Ц Травната станишта , Д2 Сипари, Д3 Суве стене и клифови, Д5 Влажне стене и клифови, Е Мочваре и тресаве, пошто се у овим категоријама налазе приоритетна станишта за заштиту на подручју наше земље, а такође и у склопу европске мреже НАТУРА 2000.

На 156 локалитета је вршена идентификација и праћење типова станишта. У оквиру испитаних локалитета 37 различитих типова отворених станишта. Значајно је да су и у 2019. години теренским радом и анализом утврђена 3 нова типа станишта за Србију.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара, активност је извођена у сарадњи са Биолошким факултетом – Београд.

ђ). Мониторинг фауне

Мониторинг фауне врши се у оквиру више активности : путем инфрацрвене детекције, маркирање, сателитског праћења активности и генетске идентификације медведа.

Праћење фауне инфрацрвеним камера спроводи вршен је помоћу успостављене мреже инфрацрвених камера. Камере су постављане у оквиру квадрата 3х3км. Циљна врста праћења је мрки медвед. Поред мрког медведа камере бележе активност низа других врста. На самим хранилиштима је постављено више камера, пошто је ту већа концентрација животиња.

На терену је постављено за праћење укупно 18 камера.

Праћење маркираних медведа вршено је и помоћу ГПС технологије у сарадњи са Биолошким факултетом у Београду и активности генетске идентификације мрког медведа као нова метода која је започета да се примењује. У сарадњи са Биолошким факултетом из Београда прикупљено је 100 узорака са подручја Националног парка Тара. Ова метода, која је неиванзивна, пошто се узорци ДНК сакупљају из измета и длаке, најпоузданија метода је за утврђивање бројности и других карактеристика мрког медведа.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 400.000,00 динара за услуге генетског мониторинга медведа.

е). Рекогносцирање подручја и мониторинг Панчићевог скакавца

У оквиру активности мониторинга Панчићевог скакавца, на простору Националног парка Тара, истражене су 162 локације, које могу бити погодне за опстанак популација Панчићевог скакавца. Утврђено је присуство скакавца на 35 локација. Махом се ради о појединачним примерцима не и о популацијама које броје десет и више примерака, што је врло забрињавајуће. На 4 локације где је ова врста регистрована од стране Јосифа Панчића 1882. године и Сергеја Матвејева 1978. године, није регистровано присуство ове врсте.

Врста је регистрована на 6 нових локалитета, 5 на простору Заовина, у околини засеока Ђурића и Поповића, један на простору Расташта, на падинама Борја, изнад Кремића потока. Остале регистроване локације се налазе на ширим просторима локалитета на којима су ранији истраживачи забележили присуство ове врсте. На два локалитета, подножје Милошевца према Змајевачком потоку и Лисичије воде (Партизанска чесма) Заовине - Коњски поток утврђене су нешто бројније популације (и преко 20 јединки) те се могу сматрати да су од прворазредног значаја за строги режим заштите.

Утврђено је да је за опстанак популација Панчићевог скакавца кључна експозиција терена- (југозападна без изузетка), полуотворена осунчана и дренирана станишта које најчешће обезбеђују старији борови и близина некакве воде (потока, извора....). Густе шумске склоп не одговара овој врсти као и потпуно отворени терени. Чиста шумска сеча може у потпуности елиминисати популацију са неког терена. Овој врсти не одговарају ни прегусте склопови зељасте вегетације шумских прогала и пропланака, какве налазимо на теренима других експозиција.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне средине у износу од 300.000,00 динара.

ж). Мониторинг птица

Мониторинг птица је вишегодишња активност, током 2019. године сакупљено је и обрађено укупно 874 податка који се тичу гнезђења птица. Регистровано је присуство 66 врста птица. У оквиру јесење сеобе на подручју Националног парка Тара ухваћено је и обележено 685 јединки у оквиру 33 врсте.

Циљ мониторинга фауне птица је мапирање гнездећих територија и праћење сеобе птица. У сарадњи са Друштвом за заштиту птица Србије, примењено је више метода мониторинга: цензус у тачки, прстеновање, праћење помоћу уређаја за бележење звукова. Спровођена су у различито доба дана или ноћи у зависности од специфичности мапирања односно животних навика пре свега циљних група птица. Уз сваки податак о налазу наведен је гнездећи код, као ниво доказа гнезђења.

Мониторинг је спровођен и коришћењем уређаја за идентификацију звукова птица Song meter SM4. За анализу података је коришћен програм Kalediscope, односно за издвајање кластера звукова.

Наведена активност суфинансирана је средствима Министарства заштите животне у износу од 200.000,00 динара, активност је извођења у сарадњи са Друштвом за заштиту птица Србије.

з) . Мониторинг шума

- Праћење процеса сушења шума -

Активности на заштити шумских екосистема вршене су кроз праћење стања шума на постављеним огледним површинама. Посебна активност на заштити шума одвијала се кроз мониторинг инсеката односно сипаца поткорњака и њихово сузбијање применом феромонских клопки.

Настављено је спровођење неопходних мера заштите шума од сушења, кроз уклањање погодног материјала из шуме за размножавање штетних инсеката, успостављање шумског реда, преглед, третирање пањева биопрепаратом, праћење саме динамике процеса сушења и здравственог стања шума.

Мониторинг шума од напада поткорњака сипаца, спроводио се на површини од 6229,8 ха, на надморским висинама од 900-1500 м. Обухвата у највећој мери пребирне састојине букве, јеле и смрче, затим локалитете Панчићеве оморице и нешто састојина црног и белог бора. Третирана површина, односно површина на којима су постављене клопке је 5222 ха. У поступку јавне набавке, набављени су феромони у количини од 2300 комада за државне шуме и 100 комада за заштиту приватних шума. Постављено је укупно 930 клопки за праћење поткорњака у државним шумама и 100 комада клопки за мониторинг приватних шума. Крајем марта и почетком априла, почело се са постављањем феромонских клопки са одговарајућим феромонима, на 15-20 дана вршило се обилажење клопки и њихово пражњење. За време мониторинга, прикупљено је 7500 теренских узорака а улови су евидентирани у базу података.

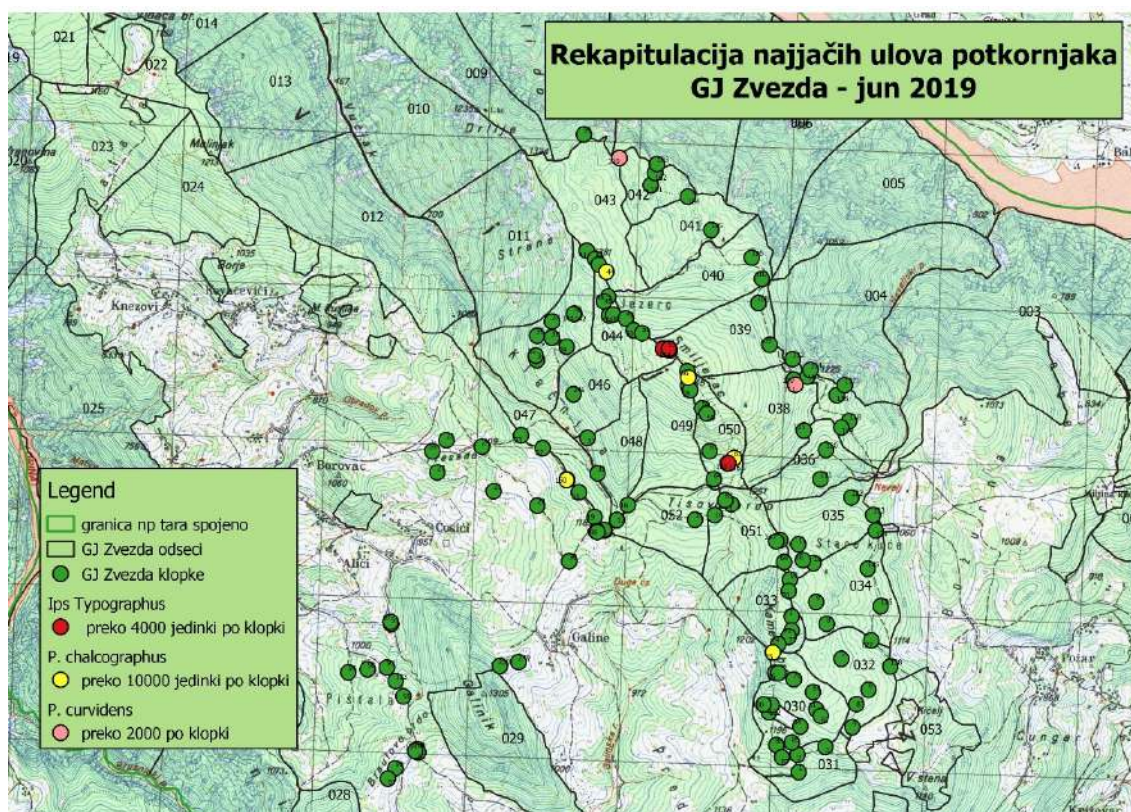
Укупно на подручју парка, прикупљено је 6.810.112 поткорњака, што је значајно мање поткорњака у односу на претходну годину, по врстама:

Врста поткорњака	Укупно ухваћених поткорњака
<i>Ips typographus</i>	1 775 643
<i>P. chalcographus</i>	4 913 702
<i>Pityokteines curvidens</i>	116 032
<i>Ips sexdentatus</i>	1024
<i>T. lineatum</i>	3711

Клопке су контролисане и пражњене сваких 20 дана. Уловљени поткорњаци који су прикупљени са терена пребројавани су запреминском методом у калибрисаној посуди. У једном мл (1 цм³) је цца 40 јединки *Ips typographus*, односно 400 јединки *Pityogenes chalcographus*. За *Pityokteines sp.* утврђено је искуствено да у једном мл има цца 200 јединки. Обрада података у клопкама са различитим феромонима (комбиновани феромони РСИТ, ИТ+Рсч) вршено је методом узорка, где се пребројавањем утврдио однос великог и малог смрчевог поткорњака у појединим клопкама. Подаци пребројавања обрађивани су у Microsoft Excel-у 2010, а добијене вредности ће се унети у GIS програм, и тако добити карта угроженог подручја према јачини напада, која представља основу за прогнозу и мониторинг у наредним годинама. На основу резултата мониторинга сипаца поткорњака констатовано је значајније присуство осмозубог смрчевог поткорњака (*Ips Typographus*), као и шестозубог смрчевог поткорњака (*Pityogenes Chalcographus*) на појединим локалитетима. Забележено је и присуство осталих штетних врста поткорњака али у незнатном броју.

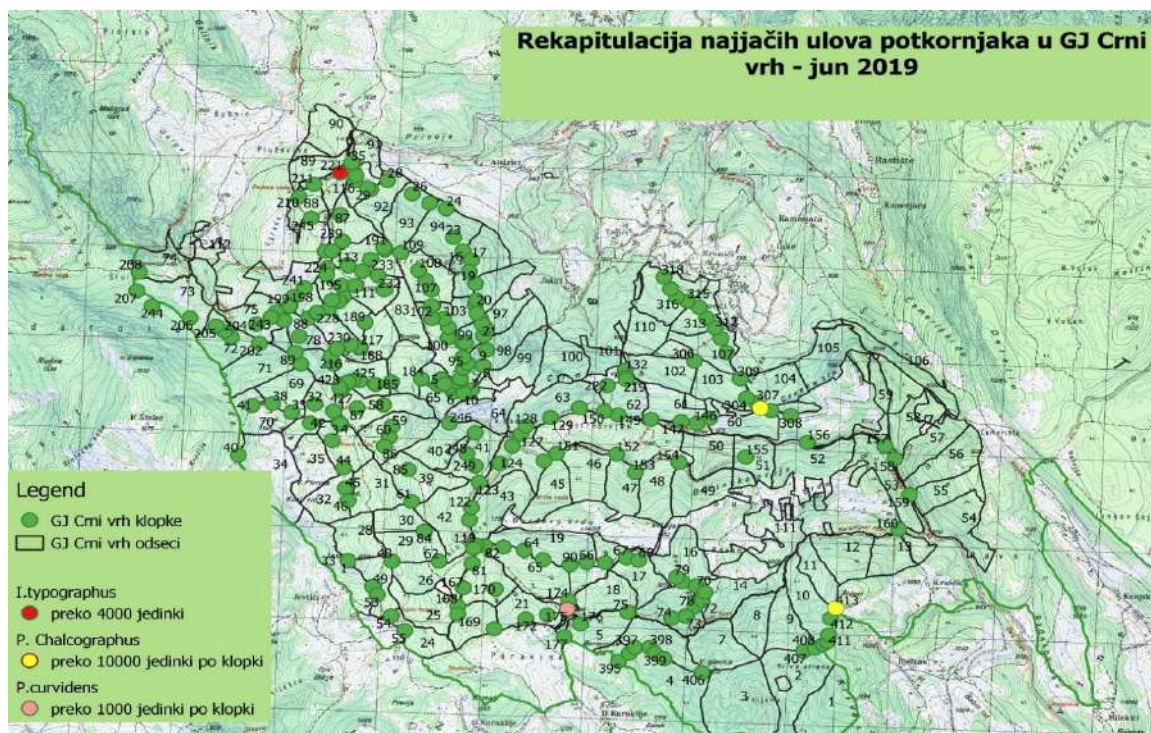
У ГЈ „Звезда“ јаки напади су констатовани на локалитетима „Смиљевац“ одељења (39-а,

44-а, 50-а), „Камено брдо“ (30-а). јачи напади јелиних поткорњака је забележено у одељењима 43-а, 38-а.

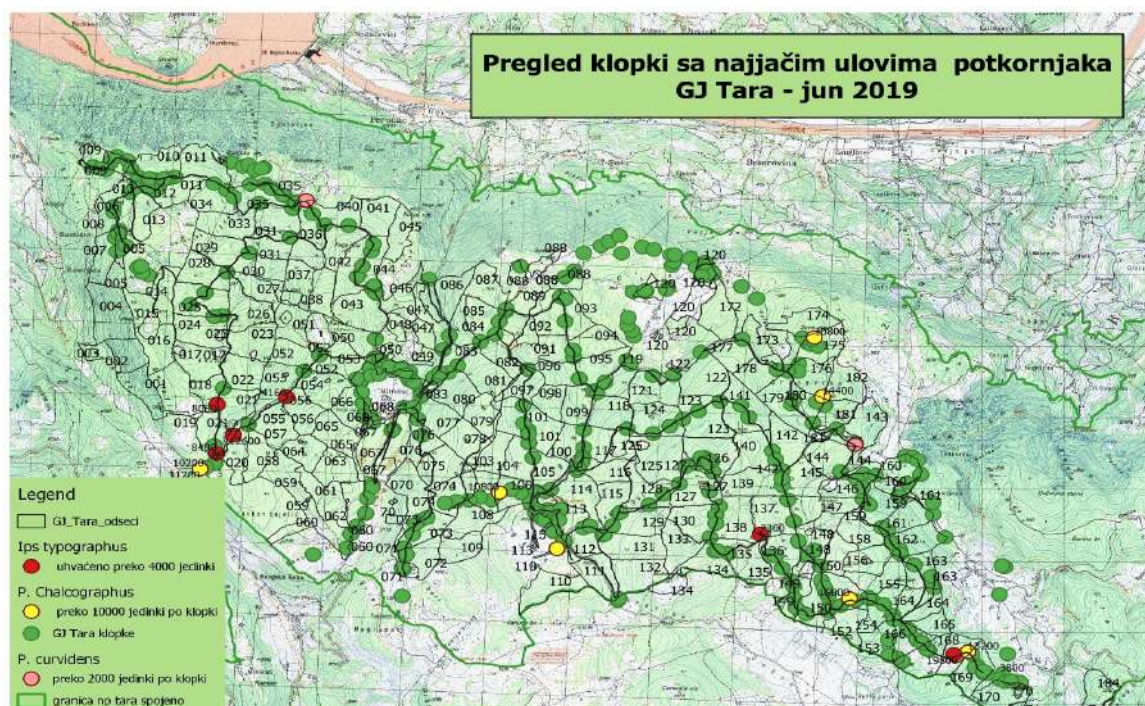

ГЈ "Звезда"	мај	јун	јул	август	септембар
Улови <i>Ips typographus</i>	14409	88266	67464	165355	7992
Улови <i>Pityogenes Chalcographus</i>	43331	204144	188721	444970	39038
Улови <i>Pityokteines curvidens</i>	10464	1755	17	0	0
Улови <i>Trypodendron lineatum</i>	1032	1	1025	0	0
Улови <i>Ips Sexdentatus</i>	0	0	0	0	0

У оквиру ГЈ „Црни врх“ јаки напади *I. tipographus* су констатовани на локалитету „Билег“ одељења (61-а, 60-а), Предов крст“ (80-а), док су јаки напади *P. chalcogrphus* констатовани у 60-а и 90-а.

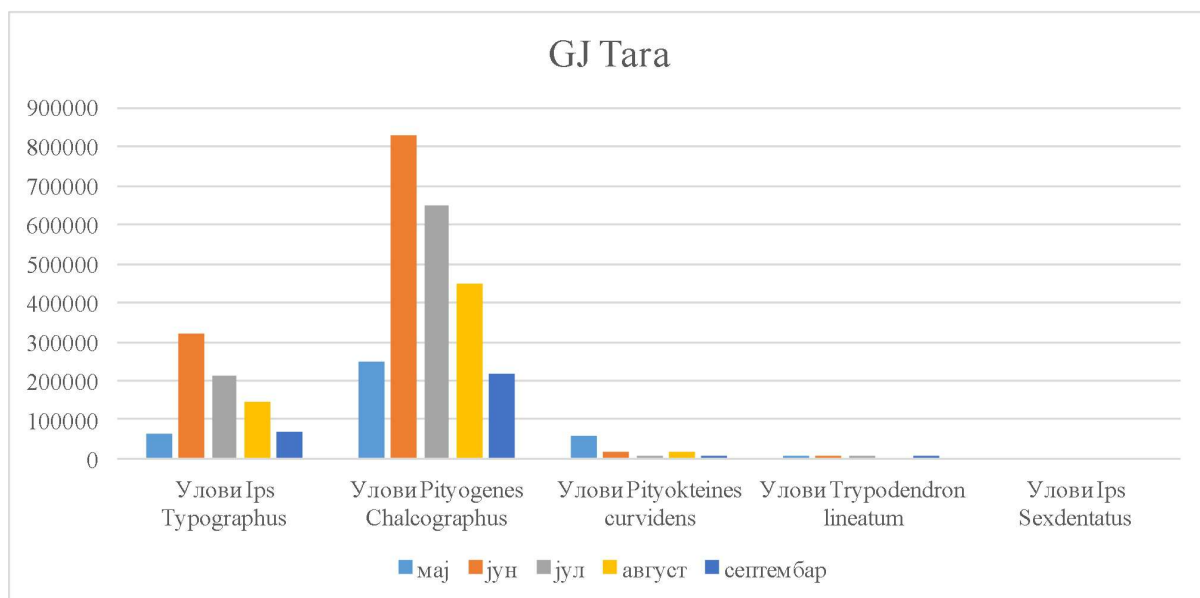

У оквиру ГЈ „Тара“ јаки напади смрчених поткорњака су констатовани у делу „Набојине“, одељења (19-а, 20-а, 56-а), „Требљевина“ (168-а, 166-а), приватне шуме, „Тарабића брдо - Гребен“ (151-а, 166-а, 138-а). Повећи број јелиних поткорњака је забележено у одељењу 40-а и 143-а.

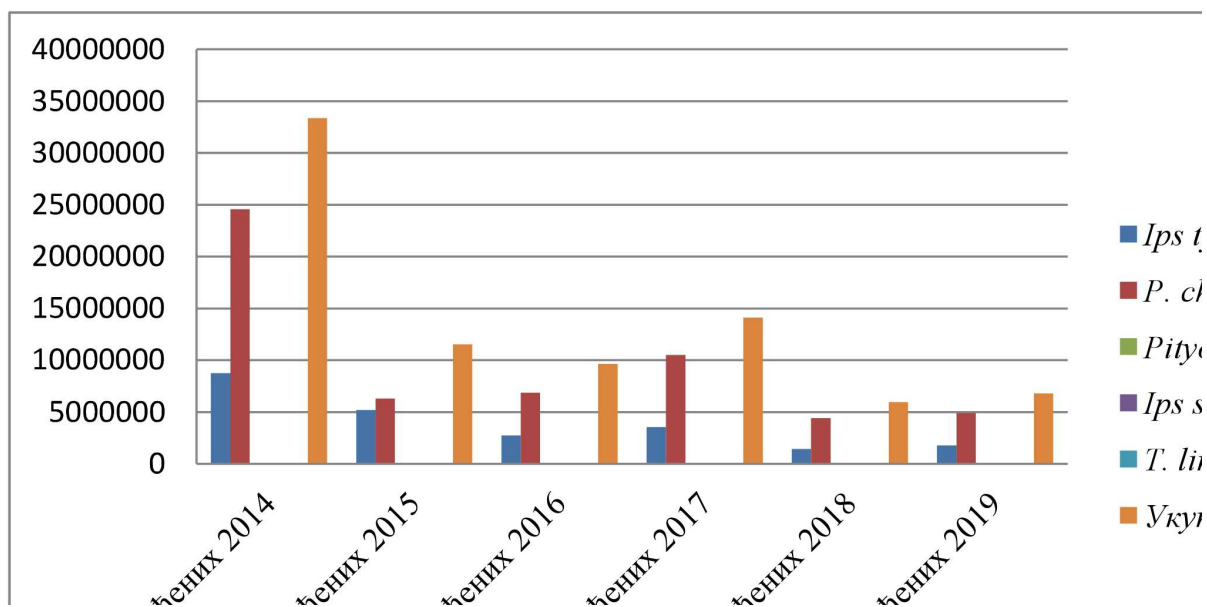

**ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ
У НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

ГЈ "Тара"	мај	јун	јул	август	септембар
Улови <i>Ips Typographus</i>	62670	318831	212905	148460	71173
Улови <i>Pityogenes Chalcographus</i>	248340	827566	649573	446526	218570
Улови <i>Pityokteines curvidens</i>	58578	17025	983	16057	360
Улови <i>Trypodendron lineatum</i>	920	160	413	0	160
Улови <i>Ips Sexdentatus</i>	0	0	0	0	0

Након спроведеног мониторинга поткорњака у шумама Националног парка Тара, констатује се бројност популација поткорњака у нормалним границама. Погледати графикон испод:

Највећи улови у клопкама су бележени у јуну и јулу месецу, када је време било суво и топло.

Прећење штеточина на лишћарима помоћу лепљивих плоча и феромонских клопки

Крајем јуна и почетком јула 2019. Године, постављење су феромонске клопке заједно са лепљивим плочама за потребе праћења губара (*Limantria dispar* L.) у ГЈ „Комуналне шуме“, одељење/одсек (61-а, 62-а, 18-а), МЗ „Рача“ 13-а и ГЈ „Тара“ 120-а.

Феромонска клопка за праћење губара на месту „Кик“

Делта клопка Ослуша :

Улови Ноне *Limantria monacha* L.

Феромонске клопке и лепљиве плоче, периодично су прегледане и том приликом није констатовано присуство губара. У клопкама и на појасевима су евидентирани лептири Ноне *Limantria monacha* L. која је на подручју Националног парка Тара секундарна штеточина.

Анализа процеса сушења у Националном парку Тара

Анализом санитарне и редовне дознаке у оквиру све три газдинске јединице, обухваћено је 52 одељења/одсека, са укупном површином од 1073,88 ха:

врсте оштећења	сува и суховрха	фитопатолошка обољења	рак ране	преломи и извале	имела	ентомолошка оштећења
	м³	м³	м³	м³	м³	м³
јела	4238,045	3735,137	1179,595	4109,078	6,174	101
смрча	1908,504	424,097	0	960,961	0	14,933
буква	661,243	923,6	0	1346,219	0	17,028
бор	13,889	0	0	52,898	0	0

У оквиру ГЈ „Тара“ евидентиран је већи број сувих стабала јеле на локалитету „Гребен“ у одсеку 135-а ($N=176/V=258,15 \text{ м}^3$), стабла са рак ранама ($N=130/V=150 \text{ м}^3$), болесних стабала ($N=111/V=270,8 \text{ м}^3$), затим у истом одсеку евидентирана су сува стабла смрче ($N=75/V=130,01 \text{ м}^3$), као и болесних стабала букве ($N=59/V=246,76 \text{ м}^3$). На „Ослуши“ у одсеку 93-а евидентирано је сувих стабала јеле ($N=77/V=177,66 \text{ м}^3$), затим у одсеку 120-ц забележено је сушење смрче као наставак процеса сушења у том делу ($N=66/V=141,52 \text{ м}^3$). У „Барском долу“, одсек 98-а сува стабла јеле ($N=75/V=188,06 \text{ м}^3$), затим на локалитету „Васића понор“ одсек 114-а евидентирано је значајније сушење јеле ($N=116/V=241,03 \text{ м}^3$). Такође у одсеку 139-а на локалитету „Суве букве“ забележено је појачано сушење јеле ($N=98/V=232,42$), већи број преломљених и изваљених стабала јеле ($N=107/V=175,48 \text{ м}^3$), значајан број болесних стабала јеле ($N=46/V=174,63 \text{ м}^3$) као и сувих стабала смрче ($N=43/V=99,023 \text{ м}^3$). У одсеку 144-а евидентирано је значајни број изваљених и преломљених стабала јеле ($N=187/V=358,31 \text{ м}^3$). У одсеку 115-а на локалитету „Васића понор“ забележено је сушење јеле.

ГЈ „Црни врх“ забележено је појачано сушење јеле у одсеку 13-а ($N=81/V=122,66 \text{ м}^3$), као и смрче ($N=82/V=126,71 \text{ м}^3$), затим стабла букве изваљена и преломљена ($N=142/V=102,83 \text{ м}^3$) у одсеку 38-а значајан број стабала јеле са рак ранама ($N=118/V=164,11 \text{ м}^3$), затим преломљених и изваљених стабала јеле ($N=109/V=177,59 \text{ м}^3$), изваљених стабала смрче ($N=136/V=138,15 \text{ м}^3$), стабала букве ($N=78/V=113,65 \text{ м}^3$). На локалитету „Велика глава“ у одсеку 7-а евидентиран значајан број преломљених и изваљених стабала букве ($N=136/V=138,15 \text{ м}^3$), стабала букве ($N=78/V=113,65 \text{ м}^3$). На локалитету „Велика глава“ у одсеку 7-а евидентиран значајан број преломљених и изваљених стабала букве ($N=104/V=249,65 \text{ м}^3$).

У оквиру ГЈ „Звезда“ на локалитету „Камено брдо“ евидентирано је значајније сушење смрче ($N=123/V=303,07 \text{ м}^3$), затим у одсеку 36-а сува стабла јеле ($N=46/V=147,04 \text{ м}^3$).

Приказ оштећења у 2019 години

Вр. ошт	сува и суховрха			фитопатолошка обољења			рак ране			преломи и извале			имела			ентомолошка оштећења		
Вр.	N	P (ha)	V	N	P (ha)	V	N	P (ha)	V	N	P (ha)	V	N	P (ha)	V	N	P (ha)	V
јела	2229	15,31	4238,0 45	1284	12,04	3735 ,14	1011	5,37	1179 ,6	3141	15,4 7	4109,0 8	4	0,09	6,1 74	58	0,30	101
смр	1051	24,40	1908,5	121	5,75	424,097	0	0	0	718	10,8 6	960,96 1	0	0	0	11	0,22	14,9 33
бук	518	4,56	661,24 3	258	7,85	923,6	0	0	0	1504	9,42	1346,2 2	0	0	0	5	0,11	17,0 28
бор	26	1,11	13,889	0	0	0	0	0	0	68	0	52,898	0	0	0	0	0	0
уку	3824	45,38	6821,6 81	1663	25,65	5082,83	1011	5,37	1179 ,6	5431	35,7 6	6469,1 6	4	0,09	6,1 74	74	0,65	132,961

Напомена: На значајном броју сувих и изваљених стабала су присутне гљиве трулежнице, имела као и да је већина сувих стабала, нарочито смрче нападнута поткорњацима.

- Нега и обнављање шума -

Активности на нези и обнављању шума подразумевале су неговање засада и пошумљених површина, пошумљавање голети и површина насталих процесом сушења шума, као и сакупљање семена и производња садног материјала.

У расадницима, вршени су редовни радови на нези садног материјала, ожиљавање садница, прозводња шумског садног материјала, као и продаја декоративног садног материјала. У циљу проширења производње шумског садног материјала, у расаднику Калуђерске Баре, посејано је 22кг букве, 11кг семена јеле и 4,1кг смрче и остварена је производња садница букве- 21000 комада и 10000 комада јеле, семе смрча у ницању, лошији поник. Од касног мраза, почетком маја страдале су двогодишње саднице јеле и смрче у расаднику Калуђерске Баре.

Вршени су радови на нези шумских засада до пете године старости кроз кошење корова у 9а и 16ба одељењу „ГЈ „Тара“. Радови су примљени и финансирани у износу од 50.100,00 динара од стране Управе за шуме, односно Буџетског фонда шума.

Вршено је и пошумљавање пожаришта у ГЈ”Заовинама”, одељење 26, на укупној површини од 1,6 ха., посађено је 4000 садница смрче. Пројекат је подршала компанија “Планета спорт “- Београд кроз донацију 1.050.000 динара за чишћење терена, опрему, саднице и саме радове на пошумљавању. Донирана је и машина за копање рупа, приликом пошумљавања.

- Планирање и уређивање шума -

Активности на уређивању шума односила се на завршетак Основе газдовања шумама за газдинску јединицу „Комуналне шуме“ за период 2019-2028.годину и на теренске радове на инвентури шума у ГЈ „МЗ Рача“. Завршени су теренски радови на премеру шума у газдинској јединици “МЗ Рача” и израђена је Основе газдовања шумама за наведену газдинску јединицу.

Поред наведених активности, вршено је ажурирање електронске базе јавне својине корисника, ажурирање катастарских података и графичких приказа катастра, геодетско снимање и обележавање граница поседа.

- Коришћење шума -

По плану сеча обнављања и плану проредних сеча, у четири газдинске јединице, укупно је дозначено за 2019.годину 37.651,2 м³ бруто дрвне запремине. На основу дозначене дрвне запремине, очекује се потпуна реализација планиране производња дрвних сортимената. До дана израде извештаја, остварена је производња дрвних сортимената у количини од 37.820 м³ (редовни и предходни принос). Услед ветролома, снеголома и сушења шума, остварен је и случајни принос у износу 5.500 м³ кроз санитарне-узгојне захвате.

Извршена је дознака за планску 2020.годину и она износи 40.613,40 м³- редовне, пребирне сече, 4.211,30 м³ редовне сече обнове и 558,0 м³- предходни принос.

Вршени су и стручни послови на газдовању приватним шумама у складу са Програмом газдовања шумама сопственика за период 2012-2021.година и планираним активностима за 2019.годину. У току периода јануар-октобар 2019.године жигосано је и отпремљено 11.414,54 м³ код 683 шумовласника, за које су и издате пропратнице.Процена је да ће укупна отпрема дрвних сортимената до краја 2019.године, бити око 14.000,00 м³. Укупна обрачуната накнада за коришћење шума је 2.765.703 динара.

Рефундирана средства из Управе за шуме износила су 4.414.169 динара за стручно – техничке послове у приватним шумама.

Извршена је и подела садница физичким лицима за пошумљавање 12.81.78 ха, за пошумљавање 33 катастарске парцеле. Укупан број подељених шумских садница износио је 32.045, садница смрче, старости 2+0. Садни материјал је из сопственог расадника ЈП“Национални парк Тара“.

Вршена је стална стручна едукација шумовласника о потреби што бржег уклањања сувих и оштећених стабала из шуме, како би се смањио интензитет сушења. Свакодневно је пружана стручна помоћ и едукација шумовласника, нарочито о потреби побољшања стања шума у приватном власништву.

Вршена је стална контрола стања шума у приватном власништву. Констатовано је 30 бесправних радњи од јануара до новембра, када су написани записници на лицу места. Републички шумарски инспектор је информисан о свим утврђеним незаконитим радњама у шумама у приватном власништву.

и). Мониторинг климе

На локалитету Митровц постављена је метеоролошка станица типа “Davies Vantage Pro Локација станице је на 43° 55' 14" N и 19° 25' 33" E, на надморској висини од 1065 м. Мерена је температура ваздуха, падавине и брзина и ветра. У табелама дат је преглед наведеног мониторинга:

**ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ
У НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

Температура ваздуха у °C:

Месец у 2019.години	Средњ а макс. °C	Средњ а мин. °C	Средња темп. °C	Датум у месецу	Макс.темп. у месецима °C	Датум у месецу	Мин.тем. у месецу °C
1	-2,8	-9,8	-5,9	18	3,5	8	-18,9
2	2,9	-7,5	-2,1	28	11,6	24	-19,4
3	8,6	-3,4	2,2	17	16,7	13	-14,5
4	12,3	1,8	6,6	26	24,3	1	-4,1
5	12,8	3,8	8,1	18	19,2	8	-3,6
6	22,3	10,3	16,4	13	30,0	2	3,5
7	24,2	11,7	17,9	/	/	/	/
8	24,3	12,7	18,0	12	30,1	4	6,2
9	18,7	9,5	13,6	2	25,7	20	2,1
10	16,5	6,1	10,8	24	21,5	31	0,8
11	10,7	4,3	7,4	5	15,5	30	-5,0
12	3,2	-2,1	0,5	17	12,3	31	-11,6
	12,8	3,1	7,8				

Средња годишња температура је износила 7,8 °C. Месец са највишом средњом температуром ваздуха био је август (18,0°C). Највиша температура ваздуха забележена је 12. августа (30,1°C), а најнижа 24. фебруара (-19,4°C). Укупна количина падавина износи 652,1 мм. Највећа количина падавина је пала у мају (108,2 мм), а најмања у јануару (9,8 мм). Дневни максимум је забележен 2. августа и износио је 29,4 мм.

Падавине у мм:

		Дана са кишом преко					
Година	Месец	Укупно у мм	Макс. Дневно у мм	Датум у месецу	0,2	2	20
2019	1	9,8	4,4	17	4	3	0
2019	2	28,4	6,4	16	14	6	0
2019	3	34,6	10,0	5	16	6	0
2019	4	104,3	22,0	8	22	10	1
2019	5	108,2	19,2	14	24	14	0
2019	6	89,4	20,8	3	17	9	1
2019	7	87,0	/	/	/	/	1
2019	8	49,8	29,4	2	12	4	1
2019	9	17,4	6,6	24	9	4	0
2019	10	38,2	16,2	3	7	4	0
2019	11	44,4	10,6	30	18	8	0
2019	12	40,6	9,2	6	15	6	0
		652,1	29,4		158	74	4

Брзина ветра м/с:

Година	Месец	Просек	Максимум м/с	Датум	Доминантни правац
2019	1	0,9	10,3	17	WSW
2019	2	1,1	15,2	3	NE
2019	3	1,1	14,8	10	WSW
2019	4	1	12,5	4	WSW

2019	5	1,1	14,8	21	WSW
2019	6	0,8	11,2	3	WSW
2019	7	/	/	/	/
2019	8	0,7	9,8	2	WSW
2019	9	/	/	/	/
2019	10	/	/	/	/
2019	11	/	/	/	/
2019	12	/	/	/	/

ј). Мониторинг вода- активности на праћењу квалитета површинских вода

Праћење квалитета површинских вода, спроводило се у складу са „Правилником о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода“. Параметри који су били предмет праћења су биолошки и физичко-хемијски параметри који су од значаја за дефинисање категорије површинске воде, а које је било могуће спровести са постојећом лабораторијом.

Праћење квалитета вршено је на локалитетима површинских вода, на водотоковима и на акумулацијама у парку. Водотоци који су праћени су : Змајевачки поток, Караклијски Рзав, Батурски Рзав, Јокића поток и Дервента и акумулација Перућац.

На основу анализе физичко хемијских елемената квалитета вода, може се констатовати да су воде у оквирима вода I категорије.

к). Мониторинг спелеолошких објеката и геонаслеђа

Валоризација и инвентаризација спелеолошких објеката на подручју парка је од великог значаја. Настављена је сарадња са Друштвом истраживача “Владимир Мандић Манда” из Ваљева на спелеолошких истраживању подручја Јагоштице и и Предовог Крста, посебно Јаме код Чехове куће, као значајног спелеолошког објеката и објекта геоморфолошког наслеђа.

2.3. Активности на одржавању и унапређењу стања створених вредности

2.3.1. Културно – историјске вредности

У току године, кроз организоване посете Националном парку Тара, промовисане су и културно-историјске вредности Националног парка, посебно манастир Рача и некрополе стећака у Перућцу и Раститишима.

2.3.2. Уређење и одржавање грађевинског земљишта и објеката

Активности на уређењу грађевинског земљишта и простора у Националном парку Тара односиле су се :

а) Изградња и инвестиције

Реконструкција планинарског дома Митровац у Едукативни центар Митровац

Са инвестицијом реконструкције постојећег објекта – планинарског дома Митровац, који је некада био радничка барака, започело се у 2018. години кроз израду пројектне документације за реконструкцију објекта и извођењу I фазе реконструкције. Кроз инвестицију у 2018. години и 2019. годину извршени су радови на рушењу крова и старих зидова, поновном зидању објекта у постојећим габаритима, зидању поткровља и подизању новог крова. Извршено је постављање спољне столарије. Са другом фазом реконструкције, која се односи на занатске радове (изградња водовода, канализације и електроинсталације) започело се крајем 2019. године. Рок завршетка, друге фазе је 01. маја 2019. године.

Трећом фазом планирана је израда машинских инсталација (грејање) и осталих завршних занатских радова по пројекту. У планској 2021. години планирани су завршни радови, односно радови на уређењу ентеријера и опремању објекта.

Наведеном инвестицијом повећаће се смештајни капацитети за пријем туриста тако да ће се повећати и приход од туристичких услуга. Такође, објекат ће бити оспособљен за одржавање семинара и радионица тако да ће имати и едукативни карактер.

Изградња „улазне капије“-Перућац

У циљу управљања посетиоцима и контроле уласка у заштићено добро, изграђена је једна “улазна капија” у Перућцу којим ће се контролисти улазак моторних возила према Митровцу и Предовом Крсту.

Средства за изградњу објекта обезбеђена су из средстава субвенција у износу од 3.600.000 динара.

Пројектовање и изградња електро мреже за Омар

У циљу електрификације постојећих објекта на Омару, извршена је изградња електро мреже од Предовог Крста до Омара, постављањем кабла подземним водом.

Пројектовање, изградња и одржавање путева

Пројектовање, изградња и одржавање путева је редовна активност на реконструкцији шумских путева у свим газдинским јединицама, санације регистрованих клизишта и изградња шумских влака. Наведени путеви су у функцији газдовања шума и суфинансирају се из Буџета Републике Србије, преко Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде -Управа за шуме.

За реализацију планираних активности на изградњи шумских путева, добијена су средства Буџетског фонда за шуме у износу од 3.981.419,70 динара, за радове на путу „Преседо-Велики Крај“ у дужини од 2,4км.

Вршено је и редовно одржавање шумских путева и изградња шумских влака, санација клизишта, у свим газдинским јединицама а посебно у Газдинској јединици „Црни Врх“.

Планирана је изградња шумског пута „Омарско врело-Средњи поток“- 0,670 км, није реализована иако су обезбеђена средства Буџетског фонда за шуме јер нису добијени позитивни услови заштите природе за изградњу пута од стране Завода за заштиту природе. Наведени шумски пут припада II степену заштите где је и ограничен режим коришћења.

Набавка радних машина, теренских возила, алата и опреме

Набавка радних машина, теренских возила, алата и опреме односила се моторних тестера за потребе газдовања шумама, косачица, тримера, радних алата за стручне службе за потребе газдовања шумама.

За потребе стручних служби набављена је неопходна опрема (компјутери, штампачи, фото апарти, гпс и слично).

б) Уређење простора

Шетне стазе

Извршена је изградња и одржавање следећих шетних стаза:

Шетна стаза „Тепих ливада“ - израда нове платформе за шетну стазу до „Тепих ливаде“ и замена мобилијара. Израда је нове ограде са кућицом осматрачницом и нове информативне табле са редизајнираним фотографијама и текстовима, као и летња учионице (амфитеатар на отвореном).

- Шетна „Јаревац“ – замена мобилијара и информативних табли,
- Шетна стаза „ Совина учионица“ - замена дотрајалих ограда.

Изградња и одржавање мобилијара на излетиштима и видиковцима

Извршени су активности на одржавању постојећих видиковаца и излетишта, на видиковцима, Црњесково, Сјенич, Биљешка и Бањска стена, извршена је замена дрвене ограда.

Планирана замена крова на надстршницама на шетној стази „ Совина учионица“, на надстрешницама на Митровцу и на излетишту Хајдучка чесма није извршена.

У Заовинама-Тренице, подигнута надстрешница печурка (оборена од ветра) и учвршћена новим стубовима.

На Предовом Крсту, постављена ограда око метеоролошке станице, уклоњена стара платформа са барског станишта, реновирали су оквири табли са истог, постављена нова ограда око Лугарнице на Предовом Крсту, постављена нова ограда на видиковцу Сјенич.

3. ПРЕГЛЕД РАДОВА И АКТИВНОСТИ КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА

3.1. Урбанизација подручја

Током последњих година постоји тенденција екстензивног ширења насеља и урбанизације услед изградње викенд објеката. Изузетан притисак на подручју, изражен је изградњом викенд објеката на подручју туристичких центара Калуђерских Бара, Шљивовице, Митровца, Ослуше и подручја Секулић у Заовинама. За подручје Калуђерских Бара и Шљивовице постоје урбанистички планови али постоји притисак за изградњу викенд објекте ван зона који су предвиђени за градњу. У току је израда новог Просторног плана подручја посебне намене Националног парка Тара којим ће се детаљније дефинисати зоне за потенцијалну градњу.

3.2. Недостатак комуналне инфраструктура

У највећем делу парка организовано је одношење комуналног отпада из контејнера постављених на јавним површинама. Међутим, не постоји систем одношења отпада из индивидуалних посуда и домаћинства, што за последицу има неадекватно одлагање чврстог отпада и формирање депонија на подручју парка.

3.3. Нерешен систем одвода отпадних вода

На подручју парка, непостоји изграђена канализациона мрежа и системски решено питање одвода отпадних вода. Објекти Војне установе „Тара“ на Калуђерским Барама, објекти ЈП „Национални парк Тара“ на Митровцу и Центар дејчјих летовалишта Митровац, имају индивидуалне пречишћиваче за фекалну канализацију, док остали објекти немају изграђен систем пречишћавање вода, већ се оне директно одводе у септичке јаме које су углавном пропусне, што за последицу има загађење површинских и подземних вода подручја.

3.4. Демографско пражњење простора и погоршавање старосне структуре становништва

Одлазак становништва из руралних подручја у веће градове је тренд који постоји у целој земљи, па и на овом простору. Велики део сеоског становништво са подручја парка населио се у самом Бајиној Башти и околним градовима и сезонски и викендом бораве у парку. Овај процес представља један од значајнијих проблема на подручју парка поготово ако се узме у обзир чињеница да се број становника значајно смањило током последњих 50 година. Проблем депопулације простора је нераскидиво повезан са очувањем неких од приоритетних типова станишта који захтевају управљање и са очувањем целокупне биолошке разноврсности на подручју парка.

3.5. Напуштање традиционалних делатности и начина живљења

Депопулација подручја довела је и до напуштања традиционалног начина живљења, бављења сточарством и традиционалном пољопривредом, напуштања обављања неких делатности, посебно кошења ливада и испаше што имплицира губитак станишта и смањење биолошке разноврсности.

3.6. Развој неадекватних облика туризма за заштићено подручје

На подручју парка, чест је притисак за одржавање одређених спортских манифестација као што су рели и мото трке, који су неадекватни облици туризма за заштићено подручје и представљају нарушавајући фактор.

3.7. Пожари

Подручје парка као шумско подручје са четинарским врстама, веома је изложено ризицима од избијања шумских пожара. У највећем броју случајева, људски фактор је узрок избијања пожара, мада на подручју Таре, чести су и удари грома и електронско пражњење је узрок пожара који директно угрожавају живи свет подручја. И поред апела

упућеног локалном становништву, у извештајном периоду, било је неколико приземних пожара у приватним шумама.

3.8. Снеголоми, ветроломи, ерозија и клизишта

Честе су појаве снеголома у шумским екосистемима после зимских периода, као и појава ветролома. У периодима великих падавина, на већим нагибима, честе су појаве клизишта са ерозијом тла.

3.9. Саобраћајна инфраструктура

Саобраћајну мрежу чине путеви II категорије и саобраћајнице локалног карактера. На подручју парка, заступљена је густо развијена мрежа шумских макадамских путева чија је главна намена примена мера неге и одрживо коришћење шумских екосистема. Густина саобраћаја на наведним путевима је ниска и не угрожава у озбиљнијој мери живи свет подручја парка, али у туристичким зонама, густина саобраћаја у сезонама је већа, што доводи до узнемиравања фауне.

3.10. Хидроенергетски објекти

На ширем подручју НП Тара налази се више хидроенергетских објеката. Преграђивањем тока реке Дрине и изградњом ХЕ „Бајина Башта“ формирана је акумулација „Перућац“ која се налази у укупној дужини од 26 км у националном парку (укупна дужина акумулације 52 км, а запремина 210 м³). Негативне последице на живи свет, ових објеката је у деградацији и фрагментацији станишта и поремећаја функција екосистема. Изградња бране довела је до нестанка угрожених врста са подручја парка. Популације аутохтоних врста риба услед измењених услова и непостојања рибље стазе промениле су значајно свој статус на подручју. Наведени хидроенергетски објекти имају и значајан утицај у погледу измењених микроклиматских услова и утицаја на живи свет и здравље људи.

3.11. Експлоатација минералних сировина

На подручју парка, врши се експлоатација минералних сировина са наменом изградње и поправка шумских и локалних путева. Такође, минералне сировине, односно коришћење камена, обавља се и у циљу производње креча.

3.12. Инвазивне врсте

За подручје Националног парка Тара, није израђена детаљна листа са инвазивним врстама. Инвазивне биљне врсте јављају се углавном на стаништима где је постојао или и даље постоји антропогени утицај. С обзиром да су на подручју парка углавном заступљени стабилни природни шумски екосистеми продор инвазивних биљних врста није значајније изражен. На појединим деловима, одређене врсте су исказале своју инвазивност, попут пажасена *Ailanthus altissima* и нижим деловима парка амброзије *Ambrosia artemisiifolia*.

4. ПРЕГЛЕД НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКИХ, ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ

Научно истраживачки радови спровођени у извештајном периоду су:

- Праћење миграције птица и слепих мишева трајним обележавањем алуминијским прстеновима - пројекат реализује Природњачки музеј Београд. Вишегодишњи пројекат, по дозволи број 353-01-1842/2014-17.
- Наставља се и пројекат праћења популације медведа помоћу електронских огрлица пројекат “Мониторинг популације мрког медведа”-Биолошки факултет и WWF- светски фонд за природу.
- Истраживање Nematoda на свим стаништима у Националном парку Тара- Пољопривредни факултет Београд, пројекат је вишегодишњи и део је докторске дисертације.
- Генетска истраживања оморице - Биолошки факултет, Биолошки институт и Институт за шумарство,
- Истраживања генетских својстава букве - део докторске дисертације Шумарски факултет,
- Праћење стања шума на биоиндикацијским тачкама-Институт за шумарство-Београд,
- Истраживачки рад „Дијагностика комплекса природних непријатеља најважнијих поткорњака смрче *Ips typographus* i *Pityogenes chalcographus* и утврђивање најбољег модела заштите у шумским комплексима Националног парка Тара“-Институт за шумарство - Београд,
- Праћење стања пребирних шума и оморице –Шумарски факултет,
- Пројекат технолошког развоја“ Адаптација и одрживо коришћење шума у циљу смањења негативних последица екстремних промена климе“- Институт за низијско управљање шумама и животну средину - Нови Сад.

5. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ПОДРУЧЈА И САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУЧИМ КОРИСНИЦИМА

5.1. Промоција

5.1.1. Медијско приказивање

Вршена је континуирана сарадња са локалним, регионалним и републичким штампаним и електронским медијима (текстови, репортаже, снимање и емитовање манифестација поводом обележавања еколошких датума, едукативне емисије и рад са школском децом, спортско-рекреативне активности у парку, еко кампови и друго). За медијско приказивање, односно снимање свих догађаја по захтеву управљача и емитовање на локалној телевизији и радију, као и размена информација и прилога са регионалним станицама.

За информативно – пропагандне активности, односно снимање свих догађаја по захтеву управљача и емитовање на локалној телевизији и радију, као и приказивање у локалним новинама, коришћења су средстава суфинансирања у износу од 400.000,00 динара.

Укупне активности на медијском приказивању:

- 02.02.објављен чланак „Борба против поткорњака у Националном парку Тара“ на порталу www.agroklub.rs
- 4-7. 02.Снимање прилога за РТС „Шареницу“,
- 18-20.02.Снимање емисије „Моја лепа Србија“ РТС,

- 01.03. Емитована емисија „С Тамаром у акцији“ на РТС 1,
- 03.03. Емитована 2 прилога у емисији „Шареница“ на РТС 1,
- 07.03. Емитован прилог на РТВ „Сарајево“,
- 12.03. Чланак о Кампу младих чувара природе у дневним новинама „Политика“,
- 10.04. Прилог на РТС-у поводом дана Заштите природе,
- 22.04. Прилог на ТВ „Коперникус“ поводом отварања Меда кутка,
- 24.05. Емитована емисија „Моја лепа Србија“ на РТС 1,
- 02.06. Емитована емисија за децу „Моја Србијица - Нећу мирно да седим хоћу природу да средим – Национални парк Тара“ на РТВ1,
- 25-30.06. Снимање серије „Војна академија“,
- 09-11.07. Снимање емисије „РТС Шареница“,
- 13-14.07. Емитована емисија „РТС Шареница“,
- 22.07. Обилазак парка са новинарима из Немачке – писање туристичког водича кроз Србију,
- 24.07. Прилог у „Дневнику 1“ РТС – ситуација у Заовинама,
- 25.07. Прилог у „Јутарњем програму“ РТС – ситуација у Заовинама,
- 24-26.07. Снимање емисије „Знање имање“,
- 27.07. Прилог у „Дневнику 1“ РТС – Шуме Таре - Тепих ливада,
- 30.07. Снимање прилога за вести ТВ „Ал Џазира“ – ситуација у Заовинама и посматрање медведа,
- 02.08. Емитован прилог о ситуацији у Заовинама у вестима ТВ „Ал Џазира“,
- 04.08. Емитована емисија „Знање имање“ о НП Тара на РТС 1,
- 08.08. Емитован прилог о посматрању медведа у вестима ТВ „Ал Џазира“,
- 17-18.08. Емитована реприза „РТС Шареница“,
- 18-20.08. Снимање емисије у оквиру пројекта “Богатство биодиверзитета у заштићеним природним добрима”,
- 23.08. Емитована емисија „Паркови природе – НП Тара“ на РТС 2,
- 25-27.9. Снимање емисије „Моја лепа Србија“,
- 12.10. Укључење у дневник РТС-а поводом акције пошумљавања пожаришта „Вратимо шуме пошумимо пожаришта“,
- 25.10. Прилог у дневнику РТРС-а на тему сарадње са НП Дрина,
- 04.11. Снимање репортаже за регионалну ТВ „Лав+“,
- 18.11. Емитован прилог у јутарњем програму ТВ „Прва“ о изградњи улазних капија,
- 21.11. Емитован прилог у вестима ТВ „Прва“ прилог о заштити Панчићеве оморике,
- 28.11. Емитован прилог у емисији „Ово је Србија“ на РТС-у о заштити Панчићеве оморике,
- 30.11. Гостовање у емисији „Прело“ на ТВ „Хепи“,
- Прилози у електронским медијима поводом акције чишћења језера Перућац, поводом промоције фото монографије, поводом ситуације на језеру Заовине (РТС, Прва, Хепи, Ал Џазира, Блиц, Политика...), о посматрању медведа (Би-Би-Си на српском, Глас Америке, Телеграф, Политика), поводом изградње улазних капија,
- Прилози у локалним медијима (обележавање Дана заштите природе, Дана шума, Дана европских паркова, Снимање и емитовање клизишта у Заовинама, Прилог о посматрању медведа, Прилог о Дану Националног парка Тара, Прилог о пожарима и кампања о противпожарној заштити, прилог о изложби са фотосафарија, Прилог о издавању фотомонографије, прилог о изградњи улазне капије, два прилога о пошумљавању пожаришта у Заовинама са компанијом „Планета спорт“, прилог акције чишћења дивљих депонија),
- редовно ажурирање интернет презентације НП Тара,

- Одржавање налога на друштвеним мрежама – facebook, twiter, instagram и youtube.

У извештајном периоду дата је сагласност за снимање филмова и прилога („NIRA PRO“- Београд, серије „Војна академија 5“, Удружење „Еко-Геа“, Нови Сад снимање видео материјала „Богатство биодиверзитета у заштићеним подручјима“, сагласност за снимање студентског краткометражног уметничког филма „Sunshine acid“ у Националном парку Тара – Јована Лазих, снимање испитног филма „Брана“ у Националном парку Тара – Катарина Кољевић, Факултет Драмских уметности у Београду, снимање филма у Националном парку Тара – „Telic produkcija“ Маријана Ралетић Стојановић.

5.1.2. Штампање промотивног материјала

Поред штампаном материјала намењеног посетиоцима у центрима за посетиоце, штампан је и остали промотивни материјал:

- Рекламни-кесе, фасцикле, блокови,
- Новогодишњи-календари,
- Одштампана публикација „Откривање Таре“,
- Одштампана планинарско-туристичка мапа НП Тара,
- Штампање осталог пропагандног материјала.

5.1.3. Пропагандне активности и презентација

1. Презентације:

- 07.05. Обилазак терена са представницима продукције „Нира“ – тражење локација за снимање „Војне академије“,
- 24.05. Презентација и обилазак парка са групом из Израела,
- 09.06. Обилазак парка са туристичком групом из амбасаде САД,
- 10.08. Обилазак парка (Митровац, Бањска стена, Манастир Рача) са групом из Шпаније - 26 особа,
- 24.08. Презентација парка за групу „Робинсон тревел“,
- 04.10. Обилазак парка са групом из Шведске – „Solaris travel“ Зрењанин,
- 09.10. Обилазак парка са групом из Русије – „Kontiki travel“ Београд,
- 11.10. Презентација за извиђаче са простора бивше Југославије,
- 18.10. Обилазак парка са групом из Словеније – ТО „Златибор“,
- 18.10. Обилазак парка са кинеским тур-оператерима – Центер хотели,
- 22.10. Састанак и обилазак терена са представницима продукцијске куће „Work in progress“ – тражење локација за снимање филма америчке продукције,
- 23-25.10. Састанак и обилазак терена са представницима продукцијске куће „Eye to eye“ – тражење локација за снимање наставка серије „Корени“.

2. Презентације на семинарима

- 22-25.01. Презентација НП Тара на конференцији о националним парковима у крашким подручјима у организацији Универзитета Етвеш Лоранд из Будимпеште,
- 05-07.02. Презентација на семинару у организацији Средње шумарске школе из Краљева,

- 18.09. Промоција фото монографије „Национални парк Тара“ у Туристичкој организацији Србије у Београду,
- 24.09. Презентација „Одрживи туризам у Србији – Национални парк Тара“ за учеснике семинара неформалне Зелене посланичке групе,
- 02-04.10. Учесће, са презентацијом „Развој туристичке понуде НП Тара“, на III сусрету управљача заштићених подручја у БиХ, НП Сутјеска,
- 25.10. Учесће на Конференцији о туристичким потенцијалима Сребренице са презентацијом „Туристичка понуда Бајине Баште са акцентом на НП Тара.

3. Програм „Посматрања медведа“:

- 21.04. Тура посматрања медведа – за 3 особе из Немачке,
- 24-25.04. Тура посматрања медведа – блогери из Аустрије,
- 02.05. Тура посматрања медведа – 1 особа из Белгије,
- 04.05. Тура посматрања божуре – за 3 особе из Немачке,
- 09.05. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Белгије,
- 21.05. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Енглеске,
- 31.05. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Холандије,
- 12.06. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Шпаније,
- 27.06. Тура посматрања медведа – 1 особа из Србије,
- 08.07. Тура посматрања медведа – за 2 особе из Холандије,
- 30.07. Тура посматрања медведа – 2 особе из Шпаније,
- 30.07. Тура посматрања медведа – 2 особе из Холандије,
- 06.08. Тура посматрања медведа – 1 особа из Француске,
- 16.08. Тура посматрања медведа – 2 особе из Холандије,
- 21.08. Тура посматрања медведа – 2 особе из Холандије,
- 24.09. Тура посматрања медведа – 2 особе из Шпаније,
- 27.09. Тура посматрања медведа – 2 особе из Енглеске.

4. Сајамске манифестације

- 21-24.02. Наступ на 41. Међународном сајму туризма у Београду заједно са СТЦ „Бајина Башта“ и другим локалним субјектима у оквиру штанда туристичке регије Западна Србија.

5. Изложбе

- 25.04. Отворена изложба фотографија „Фото-сафари Тара 2015-2016“ у просторијама специјалне болнице Чигота на Златибору,
- 25.09. Презентација НП Тара и отварање изложбе фотографија „Фото сафари Тара 2016/17“ у доњем Милановцу, НП Ђердап.

5.1.4. Едукативне активности

1. Едукативни Камп младих чувара природе

Едукативни Камп младих чувара природе реализован током августа у једној смени од 4.

до 11. августа са укупно 19 учесника. Значајно учешће у реализацији кампа имало је локалноно становништво кроз пружање различитих услуга.

- 18-25.02. Одржана ликовна колонија „Тара“ на Митровцу на којој је учествовало 11 сликара из Србије. Током колоније је насликана 21 слика која је остала у власништву НП Тара,
- 26.07- 01.08. Одржана четврта летња школа дизајна на у сарадњи са Факултетом примењених уметности, Универзитета уметности у Београду. Шест студената је разрађивало тему „Тара Ботаника“ – израда амбалаже за чајеве и биљне препарате.

2.Обележавање еколошких датума:

- 22.03. Обележен међународни Дан шума,
- 11.04. Обележен Дан заштите природе доделом награда за најбоље пословне идеје за послове блиске природи,
- 21.04. Акција чишћења у Дрвенти и Растишту заједно са ПК „Тара“ поводом Дана биодиверзитета,
- 22.04. Акција чишћења језера Перућац заједно са ТА „Таратурс“, риболовцима и ТО „Тара-Дрина“, Бајина Башта поводом Дана биодиверзитета,
- 13.07. Обележен Дан НП Тара
 - Промоција фото монографије „Национални парк Тара“,
 - Изложба слика са ликовне колоније „Тара 2019“,
- 23.09. Акција чишћења језера Перућац у сарадњи са туристичком организацијом „Тара-Дрина“, општином Бајина Башта, ЈКП „12 септембар“ и туристичком агенцијом Таратурс. Акција организована поводом Дана чистих планина и Светског дана туризма.

3.Теренске наставе и екскурзије:

- 08.05. Презентација и обилазак парка са студентима географије ПМФ-а -Ниша,
- 11-12.05. Презентација и обилазак парка са ученицима основних школа из Ариља,
- 14-15.05. Презентација за студенте ПМФ-а из Крагујевца одсек за биологију,
- 02.06. Обилазак парка са презентацијом ученике ОШ „Димитрије Туцовић“, Чајетина – амбасадорска школа НП Тара,
- 05.06. Обилазак парка са презентацијом за студенте ПМФ-а Нови Сад одсек за биологију,
- 11-12.06. Презентација парка за српске ученике основних школа из Осијечке жупаније,
- 16-17.06. Обилазак парка са презентацијом за ученике америчке школе из Београда,
- 26.06. Обилазак парка са презентацијом за студенте ПМФ-а Ниш одсек за биологију,
- 08.07. Презентација парка за студенте Учитељског факултета – учесници кампа Спорт за све у Џанићима,
- 05.09. Екскурзија – обилазак парка СТУП Вршац,
- 10.09. Екскурзија – обилазак парка СТУП Вршац,
- 11.09. Презентација за групу деце из америчке школе – „Nature travel office“,
- 13.09. Презентација за групу деце из америчке школе – „Nature travel office“,
- 24.09. Екскурзија – обилазак парка СТУП Вршац,
- 26.09. Екскурзија – обилазак парка СТУП Вршац,
- 24.10. Презентација за ученике ОШ „Димитрије Туцовић“ на Златибору – амбасадорска школа НП Тара.

4. Манифестације

- 18.05. Трибалион – планинарска трка са препрекама на Калуђерским барама 600 такмичара,
- 14-15.09. Трибалион – планинарска трка са препрекама на Митровцу 450 такмичара,
- 19-26.10. Фото сафари „Тара 2019“ у којој је учествовало 9 фотографа из Мађарске под вођством професора Сабо Беле.

5.2. Сарадња

5.2.1. Сарадња и партнерство са локалним становништвом и осталим корисницима у заштићеном подручју

Сарадња са локалном заједницом одвијала се кроз редовну активност са месним заједницама и локалном самоуправом по разним питањима, посебно у питањима решавање заједничких проблема, комуналних питања и инфраструктурних пројеката. Одржана су четири састанка са Саветом корисника Националног парка Тара. У раду је учествовала као консултанска организација и Светска организацију за заштиту природе –WWF.

Сарадња са локалним становништвом и невладиним организацијама огледала се и кроз укључивање истих у активности и пројекте управљача, па су тако 4 особе боравиле 17-20.06.2019.године на студијском путовању у Словенију (пројекат Еко карст).

Локално становништво укључивано је и у радионице са WWF-ом, у јавно надметање за одабир добрих „зелених“ идеја, додељене су награде најбољим идејама, одржане су радионице за потенцијалне пројекте (уређења пењалишта, виа ферата и опремање кањона).

Укључивана су и удружења у спорстко-рекреативне активности и еко кампове, дата је сагласност за коришћење локалитета Џанићи, у режиму II степена заштите у Националном парку Тара, ради извођења наставе предмета „Активности у природи“ - Факултет спорта и физичког васпитања - Београд, сагласност за уређење авантура парка са пратећим садржајима у режиму III степена заштите на Калуђерским Барама – Агенција „СМАРТ изазов и авантура“, Београд, сагласност за коришћење локалитета Џанићи, у режиму II степена заштите у Националном парку Тара, ради организовања еколошко-рекреативног кампа – Асоцијација „Спорт за све“ Београд.

Такође дато је и сагласност у седам случајева, за обављање делатности и постављање кућица за продају сувенира и осталих производа домаће радиноси, на Митровцу и Калуђерским Барама.

Активна сарадња била је и са локалним институцијама и локалном самоуправом, на пројектима уређења простора, стручним услугама и донацији грађе и садница за озелењавање простора, донацијама огревног дрвета за социјално угрожене.

5.2.2. Међународна сарадња и сарадња са другим заштићеним подручја Србије

1. Пројекат „Заштићена подручја за природу и људе“ (Protected Areas for Nature and People), одобрен за финансирање од стране Шведске агенције за обнову и развој (SIDA), пројекат Светски фонд за заштиту природе -WWF, у оквиру програма „Паркови Динарског лука (Dinaric Arc Parks Programme):

Активности:

- 21- 24.02. наступ на 41. Међународном сајму туризма у Београду,

- 16.04. састанак са представницима WWF и ТА „Таратурс“ ради финализације програма посматрања медведа,
- 19.04. Обука за регистрацију малих произвођача за продају намирница животињског порекла,
- 19-20.04. Сусрети амбасадорских школа из Бајине Баште, Костојевића, Чајетине и Ваљева на Митровцу,
- 22.04. Отварање “меда кутка” у Центру за посетиоцу на Митровцу,
- 22.04. Промо тура посматрања медведа за новинаре,
- 23.04. Промоција Савета корисника и активности из пакета посматрања медведа,
- 09-10.05. Обука за рад са Саветом корисника у Сремским Карловцима,
- 29.05. Промоција нових туристичких понуда „Одрживи туризам и посматрање медведа у Националном парку Тара“ у Туристичкој организацији Србије,
- 07-10.06. промо тура за тур-операторе из Велике Британије - туристичке програме посматрања медведа,
- 03-05.07. обука за рекреаторе и водиче за спровођене образовних активности у природи са децом.

2. Имплементација пројекта: ECO CARST- „Екосистемске услуге заштићених подручја – покретачи одрживог развоја“, одобрен за финансирање из предприступних фондова (ИПА фондова) Европске Уније, Пројекат Еко Карст се спроводио у периоду од 1.1.2017.-15.06.2019. године.

У пројекат је било укључено 12 партнера из девет земаља дунавског региона, на челу са Заводом за газдовање шумама Словеније. Министарство финансија сектор за уговарње и финансирање програма из средстава ЕУ у току 2019. године, сертификовало је последњи, пети извештајни период пројекта. На основу сертификованих извештаја врши се рефундација средстава. Током 2019. године на основу поднешеног извештај извршена је сертификација последње извештајног периода у износу од 26.505,47 Е чија се уплата очекује.

Током треће године пројекта, спровођене су активности из 6 радних пакета пројекта. У погледу пројектних пакета спровођене су следеће активности:

- 10.01-30.03. Спровођење конкурса за најбоље пословне идеје и селекција победника,
 - Припрема пројектних брошура за штампу,
 - 15.02. Премијера локалних најавних видеа на друштвеним мрежама,
 - 20-21.02 састанак са сурегионалним координаторима ЗаВита, Словенија у вези са израдом акционог плана,
 - 27.02. Премијера филма „Еко карст“ на друштвеним мрежама,
 - 04-07.03. Пети управни одбор пројекта у Сарајеву,
 - 01.04. Објављени резултати конкурса за најбоље пословне идеје,
 - 10.04. Одржан тренинг и радионица „Развој пословних идеја блиских природи и потенцијални извори финансирања“, намењен локалним предузетницима који имају идеје за зелено предузетништво и требало би им пружити знање о изворима финансирања,
 - 11.04. Додела награда за најбоље пословне идеје и прес конференција,
 - Завршен акциони план за биолошку разноликост и одрживи развој БИО мапе су израђене на основу рада ЕСС мапа и доприноса заинтересованих страна,
 - 17-20.06. завршна конференција пројекта у Постојни у Словенији.
- Поред представника пројектног тима учествовали су и екстерни експерти из РРА Златибор, Општинске управа Бајина Башта и три представника локалног

становиништва који су награђена за учешће на конкурс за идеје за пословање блиско природи.

- У уској сарадњи свих партнера објављена је публикација „Заједничка стратегија заштите и одрживог коришћења ЕС у кршким еко-регионима“. Ова публикација заправо укључује мапирање екосистема, ПББ моделе и све примере заједно.

3. Пројекат „Програм сестринских паркова“

У оквиру „Програм сестринских паркова“, два чувара заштићеног подручја Национални парк Тара, боравила су, у периоду од 30.09-11.10.2019. године у студијској посети Националном парку Црњи кањон Ганисона (NP Black Canyon of Gunnison), Колорадо, Сад.

4. Пројекат „ViaDinarica“ – планинарски коридор

- 25-26.05. Организован регионални координациони састанак у Бајиној Башти „Виа Динарика – регионална консолидација и промоција бренда“. Састанку присуствовале организације из Србије, БиХ, Хрватске и Албаније. Улогу националног координатора у Србији за развој зелене трасе планинарског коридора у Србији преузела Регионална развојна агенција Златибор.
- 08-09.11. Организован регионални координациони састанак у Титани „Виа Динарика – регионална структура и маркетинг стратегија“. Састанку присуствовале организације из Србије, БиХ, Хрватске, Северне, Македоније, Црне Горе и Албаније.

5. Пројекат „Очување биодиверзитета долине реке Дрине“ закључен је са Владом Републике Србије, Министарством финансија, Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава Европске Уније. Финансира се средствима из програма Европске Уније ИПА (Инструмента за предприступну помоћ) у оквиру Првог позива Прекогранични програм Србија – Босна и Херцеговина 2014-2020 (*1st Call for Proposals: Serbia-Bosnia and Herzegovina under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPAII) allocation 2014, 2015 and 2016*). Трајање пројекта: 18 месеци.

На пројекту учествују Јавно предузеће „Национални парк Тара“ Бајина Башта као Водећи партнер и Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ А.Д. Соколац, као пројектни партнер из Босне и Херцеговине. Укупна вредност пројекта је 194.328,32 Е, а максимална вредност донације по уговору је 165.197,07 Е за оба пројектна партнера. За активности партнера у Босни и Херцеговини, Јавно предузеће „Национални парк Тара“ извршио је пренос финансијских средстава у укупном износу од 66.916,00 Е. Прва уплата по потписивању уговора била је: 116.600,13 Е. Остале уплате по достављању извештаја о реализацији : 32.061,03 Е. Остатак до коначног износа донације: 16.517,91 Е.

Циљ пројекта је да се допринесе очувању и промоцији биолошке разноликости у региону заједничким развојним активностима у области заштите природе угрожених врста.

Специфични циљ и сврха пројекта: Подстицање заштите и промоције најзначајних одлика биолошке разноликости на подручју долине реке Дрине кроз иновативне алате за очување природних станишта угрожене врсте Панчићева оморица.

Резултати који ће бити постигнути кроз пројектне активности:

1. Побољшано управљање угроженим природним стаништима оморице,
2. Развијено и успостављено партнерство између институција за заштиту природе,
3. Подизање свести о биолошкој разноликости међу локалним заједницама, националном и регионалном јавношћу и посетиоцима.

Активности на пројекту које се спроводе:

- 1.Процена стања ендемичне врсте оморице : Гис Мапирања, План управљања за станишта Панчићеве оморице, Производња садница у шумском расаднику,
2. Организација тематске конференције о очувању биолошке разноликости, Оснивање Радне групе за очување реликтних врста,
3. Кампања за подизање свести кроз организацију мобилне изложбе, Образовне програме за школе, Израда образовних алата, Обележавање природних састојина оморица јединствено дизајнираним едукативним таблама, Обележавање Дана биолошке разноликости, Штампане књиге о биодиверзитету са посебним освртом на оморику,
- 4.Промотивне активности пројета: Организација конференција за штампу, промотивни материјал на страницама друштвених медија, Штампане материјала о видљивости (постер пројекта, летак).

Током 2019. године спроведени су поступци набавке у складу са правилима Европске Уније (ПРАГ) за услуге :

- LIDAR даљинске детекције – уговорен износ набавке : 4.100.000 динара.
- Молекуларно генетичка студија Панчићеве оморице 2.066.917,52 динара.

По уговору, на основу Извештаја уплаћена су средства у износу од 1.033.458,76 динара.

Поред наведених пројеката ,сарадња и размена искустава одвијала се непосредно између самих националних паркова и других заштићених добара, у заједничким семинарима заштићених добара, учешће на семинару у Кладову у организацији Министарства заштите животне средине, учешћу у сусретима паркова „Парковијада“ исл.

Сарадња између паркова и заштићених добара спровођена је и у оквиру Асоцијације паркови Динарида, посебно на обуци и размени искустава и знања. Учествовали смо на конференцији Паркови Динарида у заштићеном добру Блудиње, у БиХ.

- Изнајмљивање бицикли 167.666,00 динара,
- Изнајмљивање кајака 2.333,34 динара,
- Улазнице Црвени поток 56.838,88 динара,
- Улазнице Шумски биоскоп 246.705,88 динара,
- Услуге водича, презентације 98.601,00 динара.

6. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ И ДЕЛАТНОСТИ КОЈЕ СУ У СУПРОТНОСТИ СА АКТОМ О ЗАШТИТИ И КОНТРОЛИСАНЕ АКТИВНОСТИ

У извештајном периоду није било бесправне сече ни крађе дрвета. Од стране надлежних инспекција, инспекције за заштиту животне средине, за заштиту и контролу рибљег фонда, шумарске и ловне инспекције, контролисане су активности у парку и спречене су недозвољене активности.

Преглед контроле активности од стране инспектора за заштиту животне средине:

- 05.04.2019.године, ванредни теренски и канцеларијски инспекцијски преглед-Заовине,
- 25.12.2019.године, редован теренски и канцеларијски надзор.

Преглед контроле активности од стране инспектора за заштиту и коришћењу рибљег фонда:

- 13.03.2019.године, извршен је инспекцијски надзор у погледу контроле уплате накнаде

по основу коришћења рибарског подручја,
- 15.11.2019.година - вршење редовног, теренског инспекцијског надзора у погледу контроле уплате накнаде по основу коришћења рибарског подручја, контроле испуњености услова за обављање рекреативног риболова и спровођења едукације рекреативних риболоваца и контроле обезбеђења и утрошка средстава намењених за финансирање заштите и одрживог коришћења рибљег фонда.

Преглед контроле активности од стране шумарске инспекције у 19 случајева:

- 10.01.2019.године, накнада за коришћење дивљачи,
- 10.01.2019.године, штета од вука,
- 23.01.2019.године, годишњи планови газдовања шумама,
- 23.01.2019.године, извођачки пројекти газдовања шумама,
- 14.02.2019.године, услови за производњи садница,
- 27.02.2019.године, испуњеност услова за производњу семена,
- 01.03.2019.године, сечиште и шумски ред,
- 04.03.2019.године, плански документи,
- 11.03.2018.године, заштита од пожара,
- 13.03.2018.године, заштита ловишта,
- 09.04.2019.године, појава клизишта,
- 15.04.2019. године, порекло садница за пошумљавање,
- 16.04.2019.године, сетва семена,
- 22.04.2019.године, порекло садница за пошумљавање,
- 19.09.2019.године, стручно трехнички послови у приватним шумама,
- 01.10.2019. године, порекло садница за пошумљавање,
- 15.11.2019.године, изградња шумског пута,
- 13.12.2019.године, лиценце за обављање послова газдовања ловиштем,
- 13.12.2019.године, акти лорисника ловишта.

7. ПРЕГЛЕД НЕПОКРЕТНОСТИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА УПРАВЉАЊЕ НАЦИОНАЛНИМ ПАРКОМ

Укупна површина Националног парка износи 24.991,82 ха. У државном власништву на територији Парка налазе се државне шуме и шумско земљиште укупне површине 13.589,54 ха. приватне шуме и шумско земљиште чине 10.559,71 ха, црквено земљиште 842,57 ха.

За очување и унапређење заштићеног подручја посебно су значајне непокретности у I степену заштите. У овом режиму заштите, налазе се најзначајније природне вредности Националног парка „Тара“ обухваћене са 17 локлитета са режимом I (првог) степена заштите. Сваки локалитет обухвата неки природни феномен и у начелу је изузетан.

Јавно предузеће „Национални парк Тара“ - Бајина Башта, у складу са одредбама члана 72. став 7, 8 и 9. и члана 82. став 6. Закона о јавној својини („Службени гласник РС”, бр.72/11, 88/13. и 105/14.) приступило је прикупљању документације за упис права својине на непокретности, односно на упис власништва на непокретности и правима на њима, на објектима, посебним деловима објеката и земљишту за редовну употребу на којима је до сада јавно предузеће било уписано као носилац права коришћења.

Одредбама члана 82. став 6. Закона о јавној својини („Службени гласник РС”, бр.72/11, 88/13. и 105/14.) прописано је да се право својине јавног предузећа и друштва капитала на непокретностима, стиче уписом у јавну евиденцију о непокретностима и правима на њима, с тиме да се уз захтев за упис права својине подноси и акт о сагласности надлежног органа

оснивача, односно Владе Републике Србије, а на предлог министарства надлежног за област којој припада делатност јавног предузећа, односно на предлог Министарства пољопривреде и заштите животне средине.

8. ЕВИДЕНЦИЈА О СТАЊУ БИЉНИХ И ЖИВОТИЊСКИХ ВРСТА, КАО И ДРУГИХ ВРЕДНОСТИ

8.1. Биљне врсте

На подручју Националног парка Тара идентификовано је 47 строго заштићених врста биљака. Неке од врста које су значајне за заштиту са аспекта заштите и управљања, су поред заштићених, ендемичне и реликтне врсте и врсте које још увек нису заштићене законским оквирима у Србији.

У оквиру активног мониторинга флоре, током 2019. године, картирано је 37 таксона васкуларне флоре (угрожене, ретке, заштићене) ранга врсте и подврсте, од чега 25 њих припада породици орхидеја.

Попуњено је укупно 136 формулара са свим неопходним подацима везаним за врсту. Осим података који су унети у формуларе, направљени су и фото снимци врсте (тотал и детаљ) и станишта на коме се она налази. Део истраживања се односио на праћење бриофита – тресетница (*Sphagnum* spp.) у резервату Црвени поток (НП Тара), чије је стање праћено током јула 2019. године. Одабрано је неколико популација различитих врста које ће бити праћене дужи временски период, обележене су и геореференциране. Током 2019. године ни код једне од праћених популација није установљен развој сексуалних органа, па тако ни спорофита. Прираст од јула до октобра није био приметан, што је и очекивано будући да није било воде. Недостатак воде који је све дужи и учесталији доводи до брзих измена станишта, те је потребно увести мере активне заштите да би се очувале тресетнице.

Поред недостатка воде, као фактори угрожавања могу се издвојити и појава агресивних врста васкуларних биљака (нпр. *Rubus* spp.) на прелазу хигрофилних у мезофилне услове, а које прерастају површине под тресетницама, директно их угрожавајући, као и улазак неовлашћених лица у подручје резервата. Са друге стране, благе позитивне назнаке опоравка тресетница примећене су на Тепих ливади.

Стање врсте *Picea omorika* Рапчић (Purkyne) Панчићева оморика

По постављеним критеријумима вршило се осматрање популација оморике на четири огледна поља (Црвене Стене, Љути брег, Било, Црвени поток).

У складу са постављеним критеријумима вршено је праћење стања по параметрима који су уношени у базу података: пречник, висина, статус стабла, степен дефолијације – одређује се на основу табеле "Класе дефолијације према UN/ECE I EU класификацији". Деколоризација – одређује се, такође, из табеле преузете из поменуте публикације, табела "Класе деколоризације према UN/ECE I EU класификацији", такође се уносе и величина крошње, плодоношење, сушење, оштећења, болести и друга запажања.

Популација оморике, што се тиче обнављања, највише је угрожена у резервату природе у Црвеном потоку где нема обнављања, па је извршен стручни надзор Завода за заштиту природе и предложене мере заштите.

Дефолијација %			Деколоризација %		
Љути брег	Било	Црвене стене	Љути брег	Било	Црвене стене

**ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ
У НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

Нема	6	38	52	8	20	2
Слаба	64	40	32	50	64	94
Средња	16	8	12	26	4	0
Јака	0	2	0	2	0	0
Сува стабла	14	12	4	14	12	4

	Плодоношење %		
	Љути брег	Било	Црвене стене
Нема	38	100	44
Средње	26	0	30
Обилно	36	0	26

8.2. Вегетација

8.2.1. Евиденција типова станишта

На подручју парка спроведно је постављање и идентификација оквира за праћење типова станишта из категорије отворених типова станишта : Ц Травната станишта , Д2 Сипари, Д3 Суве стене и клифови, Д5 Влажне стене и клифови, Е Мочваре и тресаве, пошто се у овим категоријама налазе приоритетна станишта за заштиту на подручју наше земље, а такође и у склопу европске мреже НАТУРА 2000.

На 156 локалитета је вршена идентификација и праћење типова станишта. У оквиру испитаних локалитета 37 различитих типова отворених станишта. Значајно је да су и у 2019. години теренским радом и анализом утврђена 3 нова типа станишта за Србију.

На сваком локалитету станишта се геореференцирају, фотографишу из више углова, одређују се доминантне и карактеристичне врсте. Доминантне и карактеристичне врсте се сакупљају и за хербаријум. Сви подаци су верификовани у складу са Протоколима и стандардима за сакупљање. За сваки регистровану тачку је нацртан одговарајући полигон са границама регистрованог станишта.

8.2.2. Шумска вегетација

Простор Националног парка Тара представља типично шумско подручје, доминирају мешовите тродоминантне шуме смрче, јеле и букве (*Piceo-Abieti-Fagetum Čoli.65*), и то на преко 85% шумских површина. На простору парка налази се већи број реликтних и ендемореликтних шумских заједница са оморицом, црним бором и другим врстама, које су на знатним површинама, тако да дају основни фитогеографски, фитоценолошки и флористичко-еколошки печат Националном парку Тара. "(Мишић 95.). На Тари је идентификовано преко 40 лишћарских, лишћарско-четинарских и четинарских фитоценоза.

Зонирање вегетације екосистема на Тари започиње од кањона Дрине у коме се посебно истичу термофилне заједнице црног граба (*Orno-Ostryetum*), на стрмим странама и стенама кањона Дрине и Дервенте развијеније су заједнице црног граба и црног бора (*Ostryo-Pinetum nigrae*).

У подножју планине на кречњацима и серпентинитима на развијенијим земљиштима јављају се храстове шуме и то шуме цера и сладуна (*Quercetum frainetto-cerris*), а на вишим положајима шуме китњака (*Quercetum montanum*). Појас чистих церових шума (*Quercetum*

cerris) јавља се као појас на блажим јужним падинама планине.

Осим смрче, јеле и букве, у зонама од 700-1.200 m на серпентинитима развијају се мешовите црноборова-белоборове шуме или чисте састављене од једне или друге врсте бора. У овом низу шумских заједница посебну вредност и реткост имају чисте или мешовите састојине Панчићеве оморице (*Omorikae-Piceeto-Abieto-Fagetum mixtum*) које су распрострањене како на кречњацима тако и на серпентинитима, искључиво на северним и заклоњеним странама које имају одлике рефугијума.

Од Кремана према Тари налазе се шуме црног бора (*Pinetum nigrae*) које на вишим положајима замењују мешовите шуме црног и белог бора (*Pinetum nigrae-sylvestris*), да би на самим Калуђерским барама доминирао бели бор (*Pinetum sylvestris*).

У деловима кањона према површи учешће букве у изградњи заједнице је све израженије тако да на самој ивици кањона и површи, букове шуме (*Fagetum montanum*) представљају доминантан појас. У њиховој изградњи обавезно учествује јела, а у мањој мери и смрча.

Стање шума

На основу синтезе досадашњих истраживања геолошког, педолошког, фитоценолошког и типолошког карактера дефинисани су типови шума у Националном парку:

	Типови шума	P (ha)	%
421	Шуме црног граба и црног јасена (<i>Fraxineto-Carpinetum</i>) на скелетним земљиштима на кречњаку	2 582,24	21,9
434	Шуме грабића са храстовима (<i>Carpino orientalis – Polyquercetum</i>) на степској рендзини и смеђем киселом земљишту на кречњаку	19,60	0,2
465	Шуме китњака и цера (<i>Quercetum petraea-cerris pauperum</i>) на киселим смеђим и лесивираним киселим смеђим земљиштима	108,30	0,9
469	Шуме китњака и букве (<i>Quercus Fagetum moesiaca montanum serpenticum</i>) на хумусно силикатним земљиштима на серпентиниту	129,03	1,1
636	Планинска шума букве (<i>Fagetum moesiaca montanum typicum</i>) на дубоким дистричним (понекад еутричним) смеђим земљиштима	10,47	0,1
643	Шуме планинске букве са вијуком (<i>Fagetum moesiaca montanum dryetosum</i>) на плитком и скелетном смеђем земљишту	90,44	0,8
644	Шуме планинске букве са вијуком (<i>Fagetum moesiaca montanum dryetosum</i>) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку	798,77	6,8
645	Шуме планинске букве (<i>Fagetum moesiaca montanum - dentarietosum bulbifetae</i>) на дубоком и врло дубоком смеђем земљишту на кречњаку	68,44	0,6
646	Шуме планинске букве (<i>Fagetum moesiaca montanum</i>) на различитим земљиштима на серпентинима	173,63	1,5
749	Шуме смрче, јеле и букве (<i>Piceo Abieti Fagetum serpenticum</i>) на средње дубоким смеђим земљиштима на серпентиниту	43,71	0,4
750	Шуме смрче, јеле и букве (<i>Piceo Abieti Fagetum typicum</i>) на дубоким до средње дубоким смеђим земљиштима на кречњаку	5 638,39	48,0
752	Шуме смрче, јеле и букве (<i>Piceo Abieti Fagetum dryetosum</i>) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку	951,37	8,1
753	Шуме смрче, јеле и букве (<i>Piceo Abieti Fagetum</i>) на скелетном - кршевитом земљишту на кречњаку	321,49	2,7
774	Шуме црног бора (<i>Pinetum nigrae</i>) на смеђем скелетном земљишту на кречњаку	499,95	4,2
781	Шуме белог бора (<i>Erico - Pinetum sylvestrae serpenticum</i>) на хумусно-силикатном земљишту на серпентиниту	8,64	0,1
762	Шуме смрче, јеле и белог бора (<i>Piceo-Abieti – Pinetosum sylvestrae</i>) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку	2,96	-
772	Шуме црног бора (<i>Pinetum nigrae</i>) на иницијалним земљиштима на кречњацима	93,75	0,8

**ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ
У НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

791	Шуме белог и црног бора (<i>Pinetum sivestris nigrae – serpentinicum</i>) на хумусно силикатном земљишту на серпентиниту	212,98	1,8
		11 754,16	100,0

На основу типолошке - просторне заступљености, најзаступљенији типови шума у Националном парку:

- Тип шуме смрче, јеле и букве (*Piceo Abieti Fagetum typicum*) на дубоким до средње дубоким смеђим земљиштима на кречњаку који покрива 48,0 % обрасле површине државних шума у Националном парку;
- Тип шуме црног граба и црног јасена (*Fraxineto-Carpinetum*) на скелетним земљиштима на кречњаку (21,9%);
- Тип шуме планинске букве са вијуком (*Fagetum moesiacaе montanum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку са 6,8%
- Тип шуме смрче, јеле и букве (*Piceo Abieti Fagetum drymetosum*) на плитком и скелетном смеђем земљишту на кречњаку који заузима 8,1% обрасле површине државних шума Националног парка.

Преглед шума по власништву:

У Националном парку	Шуме Г.Ј. НП	Друштвене шуме	Приватне шуме	Црквене шуме
Укупно обрасла површина	10.984,74 ha	16,75 ha	7.127,54 ha	806,47 ha

У Националном парку површина под шумама је 18.935,50ха, односно 75% укупне површине парка, од тога у приватном власништву је 37%, црквеном 4% и у државном 58% укупне површине под шумама.

Шуме по наменским целинама:

Наменска целина	P		V			Iv		
	ha	%	m ³	m ³ /ha	%	m ³	m ³ /ha	%
Наменска целина "12"	4 287,76	36,5	1 825 436	426	54,1	41 328	9,6	60,0
Наменска целина "26"	378,74	3,2	102 493	271	3,0	1 792	4,7	2,6
Наменска целина "71"	27,04	0,2	17 274	639	0,5	333	12,3	0,5
Наменска целина "78"	139,09	1,2	57 180	411	1,7	1 072	7,7	1,6
Наменска целина "83"	3 451,66	29,3	1 122 716	325	33,3	20 472	5,9	29,6
Наменска целина "84"	3 145,84	26,8	171 758	55	5,1	2 538	0,8	3,7
Наменска целина "96"	233,00	2,0	37 859	162	1,1	745	3,2	1,1
Наменска целина "97"	91,03	0,8	40 076	440	1,2	592	6,5	0,9
Укупно:	11 754,16	100,0	3 374 792	287	100,0	68 872	5,9	100,0

Стање шума у државном власништву по пореклу и очуваности може се сматрати задовољавајућим. Учешће шума високог порекла износи 77,8%, од чега су вештачки подигнуте састојине 2,8%, учешће изданаčkih шума је релативно ниско и износи 6,6%. Знатно

је учешће шикара и шибљака 15,7% који насељавају клисуре и кањонски део Дрине, Дервенте и Раче при чему најчешће представљају трајне вегетацијске категорије. Очуване састојине прекривају 65,6%, разређене 15,9%, а деградиране шуме 2,9%.

Највећи део шума, по површини налази се у III степену заштите (36,5%), у II степену 34,7% и у I степену 28,8%.

Режим заштите	P		V			Iv		
	ha	%	m ³	m ³ /ha	%	m ³	m ³ /ha	%
I степен	3 378,84	28,8	209 617	62	6,2	3 283	1,0	4,8
II степен	4 087,56	34,7	1 339 739	328	39,7	24 261	5,9	35,2
III степен	4 287,76	36,5	1 825 436	426	54,1	41 328	9,6	60,0
Укупно:	11 754,16	100,0	3 374 792	287	100,0	68 872	5,9	100,0

Легенда: P=површина; V=запремина; Iv=запремински прираст

У оквиру Националног парка Тара, шумама у приватном власништву обухваћена је површина од 7.127,54ха, и у оквиру њих је заступљено 11 врста дрвећа. У односу на шуме у државном власништву, у приватним шумама, доминирају лишћарске врсте дрвећа. Најзаступљенија врста дрвећа је буква, затим следи цер, црни бор, бели бор и сладун. У шумама Заовина, јавља се Панчићева оморица као врло вредна реликтна и ендемична врста. У шумском фонду приватних шума присутни су племенити лишћари и воћкарице.

8.3. Стање животињских врста

Евиденција забележених врста фауне инфрацрвеном детекцијом

Досадашњим истраживањима идентификовано је 57 врста сисара. Од тога 30 врста је строго заштићено, при чему је највећи број припада реду слепих мишева. Мрежа камера је забележила активност више врста сисара, као и неких врста птица.

Најзначајнији подаци који су добијени током 2019.године, праћењем популације мрког медведа (*Ursus arctos*), показују на повећање бројности ове врсте-стабилну популацију и на велики број репродуктивних група.

Праћење фауне инфрацрвеним камера спроводи се последњих година у Националном парку Тара. Мониторинг фауне вршен је помоћу успостављене мреже инфрацрвених камера. Камере су постављане у оквиру квадрата 3х3км. Циљна врста праћења је мрки медвед. Поред мрког медведа камере бележе активност низа других врста. На самим хранилиштима је постављено више камера, пошто је ту већа концентрација животиња.

На терену је постављено за праћење укупно 18 камера. Неке од камера су постављане па повлачене на друге локације. Забележена је крађа три камере на различитим локацијама. Једна камера је оштећена приликом маркирања медведа са огрлицом за сателитско праћење. Број забележених снимака 9,993 и слика 3162. Сваки снимак и слика се прегледају и анализирају, тако да је ефективних снимака било 4042, а слика 2277.

Камере које су на хранилиштима подешене су да раде у режиму видео записа трајања 30 или са паузама од 10 секунди између 2 снимања. Камере на хранилишта на теже доступним локацијама подешене су на слике са паузом између две слике од 10 секунди.

Забележене врсте по локалитетима помоћу инфрацрвених камера:

Локалитет	Забележене врсте
-----------	------------------

Ђуровина	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Meles meles, Capreolus capreolus</i>
Звезда	<i>Ursus arctos, Felis silvestris, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Turdus merula</i>
Сува глава	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Meles meles, Capreolus capreolus, Lepus europaeus, Sciurus vulgaris,</i>
Пасјача	<i>Ursus arctos, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris</i>
Ласната глава	<i>Capreolus capreolus</i>
Шљивовица 2	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Cervus elaphus, Felis silvestris, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Meles meles, Vulpes vulpes, Martes sp, Garrulus glandarius, Turdus merula</i>
Шљивовица 3	<i>Ursus arctos, Felis silvestris, Sus scrofa, Martes sp, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Meles meles, Sciurus vulgaris, Garrulus glandarius, Columba palumbus, Turdus merula, drozd</i>
Маказе1	<i>Ursus arctos, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus</i>
Маказе2	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Martes sp, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, miš, Tetrastes bonasia, Erithacus rubecula, Parus montanus, Garrulus glandarius, Turdus merula,</i> <i>Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Meles meles, Capreolus capreolus</i>
Мрка коса	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Felis silvestris, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Meles meles, Lepus europaeus, Sciurus vulgaris, Columba palumbus,</i>
Гаревине	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Felis silvestris, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Meles meles, Lepus europaeus, Sciurus vulgaris, Columba palumbus,</i>
Кошаре	<i>Ursus arctos, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, pas, Felis silvestris catus</i>
Горица гребен	<i>Ursus arctos, Felis silvestris, Sus scrofa, Rupicapra rupicapra, Martes sp, Meles meles, Sciurus vulgaris,</i>
Горица локвица	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Sus scrofa, Rupicapra rupicapra, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Meles meles, Corvus corax, drozd, Columba palumbus,</i>
Горушице1	<i>Ursus arctos, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Garrulus glandarius, Corvus corax, Columba palumbus, Turdus merula, Parus</i>
Горушице 2	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Martes sp, Capreolus capreolus, Sciurus vulgaris, Columba palumbus</i>
Јагоштица1	<i>Ursus arctos, Canis lupus, Rupicapra rupicapra, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Meles meles, Capreolus capreolus, Lepus europaeus, sova, grabljivica neidentifikovana, Columba palumbus, Garrulus glandarius, Turdus merula</i>
Бурине	<i>Vulpes vulpes, Capreolus capreolus, Garrulus glandarius</i>
Долови	<i>Rupicapra rupicapra, Martes sp, Sciurus vulgaris</i>

Праћење маркираних медведа вршено је и помоћу ГПС технологије у сарадњи са Биолошким факултетом у Београду. Сателитски је праћена активност три медведа (три мужјака) Медвед Андреј (ухваћен је и маркиран 14.10.2018.године) тежине 119,3 кг, праћен до 17.07.2019. године, када огрлица престаје да ради, примљено укупно 4421 фиксације (координате). Медвед Миша (ухваћен и маркиран 26.06.2019.године) тежине 201,2 кг, праћен само један дан и примљено само 8 фиксација. Медвед Зоран (ухваћен и маркиран 27.09.2019.године) тежине 113,6 кг, примљено укупно 3065 фиксација. У месецу октобру маркиран је још један мужјак, старости 3 године и тежине 104кг.

Посебно се издваја активност генетске идентификације мрког медведа као нова метода

која је започета да се примењује. У сарадњи са Биолошким факултетом из Београда прикупљено је 100 узорака са подручја Националног парка Тара. Ова метода, која је неиванзивна, пошто се узорци ДНК сакупљају из измета и длаке, најпоузданија метода је за утврђивање бројности и других карактеристика мрког медведа.

Стање орнитофауне

Мониторинг птица је вишегодишња активност, током 2019.године сакупљено је и обрађено укупно 874 податка који се тичу гнежђења птица. Регистровано је присуство 66 врста птица. У оквиру јесење сеобе на подручју Националног парка Тара ухваћено је и обележено 685 јединки у оквиру 33 врсте.

Циљ мониторинга фауне птица је мапирање гнездећих територија и праћење сеобе птица. У сарадњи са Друштвом за заштиту птица Србије, примењено је више метода мониторинга: цензус у тачки, прстеновање, праћење помоћу уређаја за бележење звукова. Спровођена су у различито доба дана или ноћи у зависности од специфичности мапирања односно животних навика пре свега циљних група птица. Уз сваки податак о налазу наведен је гнездећи код, као ниво доказа гнежђења.

Мониторинг је спровођен и коришћењем уређаја за идентификацију звукова птица Song meter SM4. За анализу података је коришћен програм Kalediscope, односно за издвајање кластера звукова.

Ловна фауна

Активности на заштити ловне фауне спроводиле су се на основу Годишњег плана газдовања ловиштем за ловну 2019/2020. годину, усаглашеног са средњорочним планом-Ловном основом (2017-2027. година).

Управљање популацијама ловних врста дивљачи у 2019. години, првенствено се односи на утврђивање бројног стања дивљачи по врстама (дивокоза процена 380 јединки, срна-500 јединки, дивља свиња-60 јединки, вук-12 јединки и лисица -100 јединки), планирање развоја популације дивљачи у току ловне године, план набавке и утрешка хране и контрола популације кроз планирани одстрел.

Заштита неловних врста дивљачи (дивља мачка, куна белица, јазавац, сиви пух, лисица, веверица, мрки твор, сврака, голуб, јастреб, препелица, сива врана, дивља патка, велики корморан, сива чапља) одвијало се кроз активности у циљу спречавања узнемиравања јединки, уништавања станишта и противзаконитог коришћења.

Посебне мере заштите спровођене су на строго заштићеним врстама: мрки медвед, видра, јаребица камењарка и лештарка. Стање наведених врста је на оптимуму, чак и нешто више од оптимума у неким периодима године (мрког медведа) обзиром на радијус кретања.

У календарској 2019.години до дана израде извештаја, ради прихране дивљачи, првенствено медведа и делимично дивље свиње, изнешено је 10570 кг угинуле домаће стоке и 3725 кг кукуруза у клипу. Такође, на солишта за све врсте дивљачи изнешено је 378 кг соли за дивљач. За прихрану дивљачи утрошено је 329.715 динара.

Сходно ГПГЛ у току ловне 2018/2019 и 2019/20. године (у календарској 2019 години) до дана подношења извештаја извршен је одстрел одређеног броја дивљачи и то:

- 3 грла срнеће дивљачи
- 26 грла дивокозје дивљачи
- 16 грла дивље свиње

На име причињених штета власницима имовине (четрнаест случајева штета од дивљих свиња) од стране заштићене дивљачи до подношења извештаја исплаћено је 154.014 динара.

Такође, су вршени увиђаји приликом причињених штета од стране медведа (у двадесет четири случаја) и власницима имовине дата упутства о даљем поступању код надлежних државних органа.

Од планираних инвестиционих улагања изграђена су два хранилишта за дивље свиње и то једно на Звезди, у реону локалитета Чехова кућа, а друго изнад засеока Алуга – 9 одељење ГЈ “Тара”. Намена хранилишта је првенствено да се смање штете коју дивље свиње причињавају на имовини мештана села Јагоштица и Растиште. Извршена је замена солила за срнећу дивљач и дивокозе на местима где су ранија постојала.

Вршено је уредно чишћење хранилишта за медведе, одржавање солишта за дивљач као и одржавање одређених ловачких стаза у ловишту.

Годишњим планом газдовања ловиштем за ловну 2019/2020 годину планирани су укупни приходи у износу од 6.713.650 динара. До сада остварени приходи од газдовања ловиштем износи 3.402.035 динара.

У оквиту пројекта са WWF-ом, два ловочувара су боравила октобра месеца у Словенији ради обуке за водиче туриста заинтересованих за осматрање медведа и презентације природних вредности парка. У току летњег периода више пута су као водичи боравили на чекама за осматрање медведа са гостима из иностранства а у склопу наведеног пројекта.

Риболовна фауна

Риболовним водама Националног парка Тара, управљало се на основу Годишњег програма унапређења рибарства за 2019. годину, усаглашеног са Програмом управљања рибарским подручјем “Националног парка Тара” за период 2013-2022. година.

Активности на праћењу стања риболовних вода одвијале су се кроз редовну контролу риболовних вода у Заовинама и Перућцу. Рибарско подручје „Национални парк Тара“ користи се искључиво, за рекреативни риболов, тако да се издају дозволе само за ту врсту риболова.

Цену дозвола за рекреативни риболов одређује корисник у току текуће за наредну годину и она износи 4000 динара за годишњу дозволу за рекреативни риболов, 2000 динара за вишедневну (седмодневну) и 1000 динара за дневну дозволу. У току године, издато је укупно 217 комада годишњих дозвола, 12 комада седмодневних и 136 комада дневних дозвола за рекреативни риболов. Остварен је укупан бруто приход 992.000,00 динара, на име такси за коришћење рибарског подручја, уплаћено је 105.000,00 динара.

Рибочуварска служба врши контролу риболоваца са обале, али и уз употребу чамаца. Акумулације “Бајина Башта” (Перућачко језеро) је акумулација кањонског типа са неприступачним приобаљем, где се у већем делу акваторија рекреативни риболов не може одвијати са обале већ искључиво из чамца. Упоредо са тим у време летњег периода присутан је велики притисак од стране туриста на језеро “Перућац”, где постоји градско купалиште (у виду понтонске платформе са базенима), сплавови ресторани, многобројни чамци и све то распоређено на великој површини, тако да није ни мало лако свакодневно вршити контролу лица и објеката.

Друга акумулација (Заовљанско Језеро) чини површину од 430 ха воденог огледала, где у већем делу приобаља нема приступних путева па се контрола риболова одвија углавном из чамца. Чување рибарског подручја „Национални Парк Тара“ непосредно врше рибочувари у оквиру службе лова и риболова. Територијални распоред рада рибочуварске службе је такав да свакодневно један (некада и више) рибочувара покрива терен Заовина (Р.Х.А. “Заовине”, Акумулација “Спајићи”, Језеро “Крушчица”, Језеро “Црно Осоје”, Поток “Црно Осоје”, Змајевачки поток, Поток “Јаревац”, Батурски Караклијски Рзав) и један или више рибочувара

(у току лета) терен Перућца (Х.А. "Бајина Башта", Река Рача, Река Дервента, Река Врело, Омарско врело, Јокића поток).

Организација рада рибочуварске службе обухвата контроле риболовних вода на рибарском подручју:

- Редовне контроле риболовних вода на рибарском подручју, према динамици која се утврђује на основу процене ризика за сваку риболвну воду посебно;
- Ванредне контроле риболовних вода на рибарском подручју у време повећаног притиска на риболовне воде;
- Акцијске и појачане контроле рибарског подручја сачињене на основу процене ризика за сваку риболовну воду,
- Редовне и ванредне контроле посебних станишта риба која су значајна за биолошке потребе риба: мрест, зимовање, раст, исхрана и кретање (миграција) риба.

Посебне мере су предузете у очувању салмонидних ресурса који се налазе на планинским потоцима и то кроз редовне обиласке током целе године. Уклањање физичких препрека из корита река и потока, упозоравање туриста на понашање у близини и на воденим површинама и токовима унутар парка, доприносе бољем очувању рибљег фонда.

Највећа пажња природним мрестилиштима је посвећена у периоду октобар – јануар када се континуирано и плански обилазе места где је могућ природни мрест поточне пастрмке. Поток „Црно осоје“ („Полошница“), Река Рача, Река Дервента, Змајевачки поток су предмет праћења у смислу евентуалног сакупљања поточне пастрмке и прављења бојишта за природни мрест. Рибочувари су најмање једном недељно обилазили су водотоке и прикупљали податке. Река Јаревац је због својих специфичности под сталним рибочуварским надзором, као и река Врело.

8.4. Локалитети у I степену заштите

За очување и унапређење заштићеног подручја посебно су значајне непокретности у I степену заштите. У овом режиму заштите, налазе се најзначајније природне вредности Националног парка „Тара“ обухваћене са 17 локалитета са режимом I (првог) степена заштите. Сваки локалитет обухвата неки природни феномен и у начелу је изузетан. Основни циљеви издвајања локалитета су чување затеченог стања, обезбеђење услова за стални развој (без утицаја човека) и изучавање развојних фаза и појава. Укупна површина у режиму заштите I степена износи 3323,92 ха или 13,30% од укупне површине Националног парка „Тара“ :

Локалитети у режиму заштите I степена	
Локалитет	Површина/ха
„Кањон Бруснице“	407,87
„Звезда“	2.025,72
„Клисура Дервенте“	235,67
„Клисура Раче“	301,80
„Рачанска Шљивовица“	17,81
„Црвени поток“	20,09
„Под Горушицом“	11,26
„Црвене стене“	45,72
„Било“	14,72
„Љути брег“	15,22
„Змајевачки поток“	6,79
„Врањак“	6,10

„Студенац“	2,74
„Кањон Склопови“	111,79
„Алушка планина“	98,32
„Кремићи“	8,07
„Пушине“	1,64
Укупно	3.323,92

На терену је у складу са правилником, обележено свих 17 локалитета, као локалитета у првом степену заштите /резервати природе („Кањон Бруснице“, „Звезда“, „Клисура Дервенте“, „Клисура Раче“, „Рачанска Шљивовица, „Црвени поток“, „Под Горушицом“, „Црвене стене“, „Било“, „Љути брег“, „Змајевачки поток“, „Врањак“, „Студенац“, „Кањон Склопови“, „Алушка планина“, „Пушине“).

Обележен је и локалитет Треница (локалитет са омориком) у II степену заштите.

У циљу свеобухватније заштите оморице као заштићене врсте и природне реткости Националног парка Тара и Републике Србије, у резервату природе „Змајевачки поток“, био је планиран је откуп преостале три приватне парцеле, укупне површине од 6,1462 ха. Откупом наведене површине, локалитет под I степеном заштите, „Змајевачки поток“, био би целом својом површином у државном власништву. Наведена активност није извршена, није завршена процедура око добијања сагласности на откуп парцела и нису добијена средства субвенција за наведену активност од надлежног Министарства заштите животне средине.

9.ЕВИДЕНЦИЈА О КРЕТАЊУ И АКТИВНОСТИМА ПОСЕТИЛАЦА И ДРУГИХ КОРИСНИКА

9.1. Евиденција посетилаца

Управљање посетиоцима је једна од значајних активности у сваком заштићеном добру. Национални парк Тара располаже са два центра за посетиоце (Центар за посетиоце у Бајиној Башти и Митровац).

Центри за посетиоце су намењени како групним тако и појединачним посетама, са посебним акцентом на едукативним програмима у тз ” Шумском биоскопу “ на Митровцу. У оквиру центара дају се информације о парку, промотивни материјал, продаја сувенира и изнајмљивање бицикли. За организоване групе посетилаца заштићеном добру са приказаним презентацијама наплаћује се улазница.

На простору Националног парка Тара не постоје рампе односно улазне капије, тако да нема ни прецизних података о броју посетилаца у парку. Евиденција, контрола и усмеравање посетилаца се врши путем система Центара за посетиоце – инфо пунктова и сталним присуством на терену чувара природе.

Рад у центрима одвијао се континуирано током целе године, са посебним акцентом на едукативним програмима у тз”Шумском биоскопу “ на Митровцу и у Бајиној Башти.Укупно је продато 5.921 улазница за ”Шумском биоскопу “ на Митровцу.

У објектима ЈП „Национални парк Тара“ остварено је 253 долазака и 1024 ноћења. Поред овога остварено је и 290 долазака и 795 некомерцијална (гратис) ноћења за потребе смештаја сарадника Предузећа.

У центрима за посетиоце, укупно је остварено 26.235 посета:

Центар за посетиоце Митровац:

- Домаћи: 17.798

- Страни: 4326

Укупно: 22.124.

Центар за посетиоце Бајина Башта:

- Домаћи: 1973

- Страни: 619

Укупно: 2592.

9.2. Контрола посетилаца

Контрола посетилаца усмеравање је на кретања посетилаца, превенцију и сузбијање активности које могу довести до нарушавања стања флоре и фауне, основних обележја парка, као и угрожавања самих посетилаца. У циљу контроле посетиоца спроведене су активности на терену :

- контрола ложења ватре и постављање табли о забрани ложења ватре,
- контрола кретања посетилаца – упућивање на обележене планинарске и шетне стазе,- контрола посетилаца и организоване презентације на локалитету I степена заштите „Црвени поток“ (продато укупно 1.258 улазница (106 улазница за одрасле и 1.152 за децу/ученике).

9.3. Активности корисника

Поред рада центара за посетиоце, управљач је пружао и друге услуге посетиоцима и то услуге смештаја, изнајмљивања опреме (бицикли, кајака), услуге „посматрања медведа“ и продаје сувенира. Укупни приходи од наведених износили су: 4.352.216,59 динара.

Приход од смештаја: 1.353.440,89 динара:

- Камп 295.845,83 динара,

- Остали смештај 668.099,11 динара.

Приход од сувенира: 2.356.631,00 динара:

- Центар за посетиоце Митровац 1.913.391,00 динара,

- Центар за посетиоце Бајина Башта 136.320,00 динара,

- Велепродаја сувенира из магацина 306.920,00 динара.

Приход од услуга 642.145,10 динара:

- Посматрање медведа 70.000,00 динара,

- Изнајмљивање бицикли 167.666,00 динара,

- Изнајмљивање кајака 2.333,34 динара,

- Улазнице Црвени поток 56.838,88 динара,

- Улазнице Шумски биоскоп 246.705,88 динара.

10. ПОДАЦИ О НАПЛАТИ И КОРИШЋЕЊУ НАКНАДЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

**ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ
У НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

У 2019. години, укупно остварени приход износио је 346.220.000 динара, а укупан расход износио је 319.460.000 динара.

Планирани приход од накнада за 2019.годину износио је 36.500.000 динара, а остварен је приход од 40.027.816,84 динара.

Средства од накнада, коришћена су за уређење простора, чување и обележавање граница заштићеног подручја, праћење стања природних вредности, презентацију подручја, материјалне трошкове управљача и зараде стручних служби управљача.

	Делатност	Корисник	Износ-динара без пдв
1.	Електропривреда	„Електромрежа Србије“ АД -Београд ЈП“ЕПС дистрибуција“- електроководи	6.088.200,00 11.906.506,50
2.	Водопривреда	ЈП ”ЕПС Огранак Дринско-Лимске хидроелектарне“-Бајина Башта „Триангле фиш“-рибњак Природни резерват „Тара“-рибњак	6.568.943,25 20.800,00 62.400,00
3.	Саобраћај, телекомуникације	„Телеком“АД-Београд – птт водови ЈП“Емисионе технике и веза“ “Теленор“-Београд „ВИП“-Београд „Електромрежа Србије“ АД – Београд- репетитори	2.711.861,97 131.625,00 49.905,00 180.000,00 2.576.760,00
4.	Угоститељство	Хотели и спортски терени, смештај-Центар дечјих летовалишта-Београд, Смештај -,Напредак“ад-Стара Пазова „ПТТ Србије „ Бајина Башта, Смештај, ресторан, спорски терени- ВУ „Тара“ „Илијак“-смештај „Импеса груп“-смештај Ресторани - СУР„Тара“-Курта Ресторан-тераса-Перућац –Global real Београд Ресторан „Тарско језеро“ Ресторан „Чичино буренце“	1.012.825,00 7.392,00 1.818,00 884.518,35 17.739,00 29.768,00 42.270,00 72.523,36 10.935,00 30.869,50
5.	Трговина	СТР“Митровац“ СР„Кафаница Стоп“ „Чутура“-занатска радња ТР„МИФ“-Зарожје, Бајина Башта-промет нафтних деривата-бензинска пумпа	7.425,00 23.328,00 16.030,00 211.000,00
6.	Туризам	„Чича Глиша“-брод „Нира про“- снимање рекламе „Телић“- снимање филма	51.434,00 61.250,00 12.250,00

**ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ И РАДОМ СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ
У НАЦИОНАЛНОМ ПАРКУ ТАРА ЗА 2019. ГОДИНУ**

		„Ауто мото ендурате“-одржавање трка	45.000,00
7.	Објекти за одмор (викендице, сплавови, тезге за продају)	Грађани	7.085.079,91
	УКУПНО:		40.027.816,84

ЈП "Национални парк Тара"
директор
Драгић Караклић -дипл.инг.шум

[Handwritten signature in blue ink]